- PALLI

III 8 IV 18

M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLARUM SELECTARUM
LIBRI QUATUOR

IN USUM

STUDIOSAE JUVENTUTIS

DICTIONIS PONTIFICIAE

ROMAE 1868.

EX TYPOGRAPHIA VEN. HOSPITII APOSTOLICI

Cum privilegio.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM SELECTARUM
LIBER I.

Lib. 6. Epist. 16.

ARGUMENTUM

Continet haec Epistola omnium brevissima gratulationem, benevolentiam, officium.

Cic. Basilio S. D.

Tibi gratulor, mihi gaudeo, te amo, tua tueor. A te amari, et quid agas, quidque agatur, certior fieri volo. Vale. *Anno incerto.*

---

2. *Lib. 14. Epist. 9.*

ARGUMENTUM

Significat dolorem suum ex Dolabellae generi sui Tulliaeque valetudine.

M. T. C. Terentiae S. P. D.

Ad ceteras meas miserias accessit dolor et e Dolabellae valetudine, et e Tulliae. Omnino de omnibus rebus nec quid consilii capiam, nec quid faciam, scio. Tu velim tuam et Tulliae valetudinem cures. Vale. *Anno U. C. 105.*

---

3. *Lib. 14. Epist. 13.*

ARGUMENTUM

Permittit uxori ut de nuncio remittendo consilium capiat ex tempore.

M. T. C. Terentiae S. P. D.

Quod scripsi ad te proximis literis de nuncio remittendo; quae sit istius vis hoc tempore, et quae con-

citatio multitudinis, ignoro. Si metuendus iratus est, quies tamen ab illo, fortasse nascetur. Totum judicabis quale sit; et quod in miserrimis rebus minime miserum putabis id facies. Vale. VI. id Quintiles. *Anno U. C.* 707.

---

4. *Lib. 14. Epist. 8.*

ARGUMENTUM

Rogat uxorem ut valetudinem curet: laudat ejus diligentiam, eaque ut deinceps utatur mandat.

M. T. C. Terentiae S. P. D.

Si vales, bene est: ego valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissime. Nam mihi, et scriptum, et nunciatum est, te in febrim subito incidisse. Quod celeriter me fecisti de Caesaris literis certiorem, fecisti mihi gratum. Item posthac, si quid opus erit, si quid acciderit novi, facies ut sciam. Cura, ut valeas. Vale. D. IV. Non. Junias. *Anno. U. C.* 705.

---

5. *Lib. 14. Epist. 10.*

ARGUMENTUM

Ut cum Attico, ad quem scripserat consilium suum agat.

M. T C. Terentiae suae S. P. D.

Quod fieri placeret, scripsi ad Pomponium serius, quam oportuit. Cum eo si loquuta eris, intelliges, quid fieri velim. Apertius scribi, quando ad illum scripseram, necesse non fuit. De ea re, et de ceteris rebus quamprimum velim nobis literas mittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. VII. Id. Quint. *Anno U. C.* 706.

6. *Lib. 14. Epist. 14.*

ARGUMENTUM

Doloris index Epistola.

Tullius Terentiae suae S. D

Si vales bene est; ego valeo. Si quid haberem, quod ad te scriberem, facerem id et pluribus verbis, et saepius. Nunc quae sunt negotia, vides. Ego autem quomodo sim affectus, ex Lepta, et Trebatio poteris cognoscere. Tu fac ut tuam, et Tulliolae valetudinem cures. Vale. *Anno U. C.* 705.

7. *Lib. 14. Epist. 20.*

ARGUMENTUM

Recreatus literis Caesaris non dubitat propius accedere. Parari ergo omnia in Tusculano jubet.

Tullius Terentiae suae S. P. D.

In Tusculanum nos venturos putamus aut Nonis, aut postridie; ibi fac, ut sint omnia parata. Plures enim fortasse nobiscum erunt, et ut arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrum, si in balneo non est, ut sit; item cetera, quae sunt ad victum, et ad valetudinem necessaria. Vale. Cal. Octobr. de Venusino. *Anno U. C.* 706.

8. *Lib. 14. Epist. 21.*

ARGUMENTUM

Scribit, ut quae tempus postulabit provideat sibique absenti administret, literasque mittat.

Tullius Terentiae suae S. P. D.

Si vales, bene est: ego valeo. Da operam, ut convalescas. Quod opus erit, ut res, tempusque postulat,

provideas, atque administres, et ad me de omnibus rebus quam saepissime literas mittas. Vale. *Anno incerto.*

9. *Lib. 14. Epist. 22.*

ARGUMENTUM

Dicit se tabellarios expectare, ut consilium capere possit.

Tullius Terentiae suae S. P. D.

Si vales, bene est; valeo. Nos quotidie tabellarios nostros expectamus; qui si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit: faciemusque te statim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Cal. Septembribus. *Anno incerto.*

---

10. *Lib. 14. Epist. 23.*

ARGUMENTUM

De Caesaris ex Aegypto, et Asia adventu se nihil certi habere significat.

Tullius Terentiae suae S. P. D.

Si vales, bene est; valeo. Nos neque de Caesaris adventu, neque de literis, quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiorem. Valetudinem tuam fac ut cures. Vale. III. Idus Sextiles. *Anno U. C.* 706.

---

11. *Lib. 13. Epist. 58.*

ARGUMENTUM

Commendat L. Custidium.

M. T. C. Titio Lucii Filio, Rufo, Praetori Urbano S.

Lucius Custidius est tribulis, et municeps, et familiaris meus. Is causam habet; quam causam ad te

deferet. Commendo tibi hominem, sicuti tua fides, et meus pudor postulat: tantum, ut faciles ad te aditus habeat: quae aequa postulavit, ut, libente te. impetret: sentiatque, meam sibi amicitiam, etiam cum longissime absim, prodesse in primis apud te. Vale. *Anno U. C.* 703.

---

12. *Lib. 14. Epist. 11.*

ARGUMENTUM

Tulliam ad se venisse dicit; sibi autem in animo esse, filium ad Caesarem mittere.

M. T. C. Terentiae suae S. D.

Si vales, bene est; valeo. Tullia nostra venit ad me pridie Idus Junii: cujus summa virtute, et singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostra factum esse negligentia, ut longe alia in fortuna esset, atque ejus pietas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo Ciceronem ad Caesarem mittere, et cum eo Cn. Sallustium. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XVII. Cal. Quintil. *An. U. C.* 706.

---

13. *Lib. 14. Epist. 12.*

ARGUMENTUM

Respondet Terentiae sibi gratulanti quod, victo in Pharsalia Pompejo, in Italiam redierit.

M. T. C. Terentiae S. P. D.

Quod nos in Italiam salvos venisse gaudes, perpetuo gaudeas velim. Sed perturbatione animi, magnisque injuriis, metuo, ne id consilii ceperimus, quod non facile explicare possimus. Quare, quantum potes,

adjuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. In viam quod te des hoc tempore, nihil est; et longum est iter, et non tutum; et non video, quid prodesse possis, si veneris. Vale. Dat. prid. Nonas Novembris. Brundusio. *An. U. C.* 705.

---

14. *Lib.* 14. *Epist.* 15.

ARGUMENTUM

Consilium de filio ad Caesarem mittendo mutatum significat.

Tullius Terentiae suae S. P. D.

Si vales; bene est. Constitueramus ut ad te antea scripseram, obviam Ciceronem Caesari mittere: sed mutavimus consilium quia de illius adventu nihil audiebamus. De ceteris rebus, etsi nihil erat novi, tamen, quid velimus, et quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sica poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XII. Cal. Quintiles. *An. U. C.* 706.

---

15. *Lib.* 14. *Epist.* 23.

ARGUMENTUM

Scribit de literis a Caesare acceptis, de ejus advento, et obviam itione.

Tullius Terentiae suae S. P. D.

Si vales bene est: valeo. Redditae mihi tandem sunt a Caesare literae satis liberales: et ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui utrum obviam procedam, an hic eum exspectem cum constituero, faciam et certiorem. Tabellarios mihi velim quamprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. D. Prid. Id. Sextiles. *An. U. C.* 706.

16. *Lib.* 16. *Epist.* 19.

ARGUMENTUM

De literis, de Demetrio, de Aufidiano nomine.

M. T. C. Tironi S. P. D.

Exspecto tuas literas de multis rebus: te ipsum multo magis. Demetrium redde nostrum, et aliud, si quid potest, boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor. Scio tibi curae esse : sed confice ; et si ob eam rem moraris , accipio causam : si te id non tenet, advola. Literas tuas valde expecto. Vale. *An. U. C.* 708.

---

17. *Lib.* 16. *Epist.* 20.

ARGUMENTUM

De valetudine curanda, de libris componendis, de olitore , de spectaculo Calendarum.

M. T. C. Tironi S. P. D.

Sollicitat, ita vivam, me tua, mi Tiro, valetudo ; sed confido, si diligentiam , quam instituisti , adhibueris, cito te firmum fore. Libros compone ; indicem, cum etrodoro lubebit ; quando ejus arbitratu vivendum est. Cum olitore, ut videtur. Tu potes Calendis exspectare gladiatores, postridie redire ; et ita censeo. Verum ; ut videbitur. Cura te, si me amas, diligenter. Vale. *An. U. C.* 708.

---

18. *Lib.* 13. *Epist.* 6 *ad finem.*

ARGUMENTUM

Publium Cornelium Valerio commendat.

M. T. C. Q. Valerio Procos. S. P. D.

Publius Cornelius , qui tibi has literas dedit , est mihi a P. Cuspio commendatus, cujus causa quanto-

pere cuperem, deberemque, profecto ex me facile cognovisti. Vehementer te rogo, ut hac commendatione mihi Cuspius quam maximas, quam primum. quam saepissime gratias agat. Vale. *A. U. C.* 708.

---

19. *Lib. 14. Epist. 16.*

ARGUMENTUM

De literis, de Volumnia, de suo dolore.

Tullius Terentiae suae S. D.

Si vales, bene est; valeo. Etsi ejusmodi tempora nostra sunt, ut nihil habeam quod aut a te literarum exspectem, aut ipse ad te scribam: tamen nescio quomodo, et ipse vestras literas exspecto, et scribo ad vos cum habeo qui ferat. Volumnia debuit in te officiosior esse, quam fuit; et id ipsum quod fecit, potuit diligentius facere, et cautius: quamquam alia sunt, quae magis curemus, magisque doleamus. Quae me ita conficiunt, ut ii voluerunt, qui me de mea sententia detruserunt. Cura, ut valeas. Pridie Cal. Januarias. *An. U. C.* 705.

---

20. *Lib. 14. Epist. 19.*

ARGUMENTUM

Dolorem significat ex filiae valetudine et difficultatem, quo minus possit accedere.

M. T. C. Terentiae S. D.

In maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliae nostrae De qua nihil est quod ad te plura scribam, tibi enim aeque magnae curae esse, certe scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum. Etiam antea fecissem; sed me multa impedierunt, quae ne nunc quidem expedita sunt. Sed

a Pomponio exspecto literas, quas ad me quamprimum perferendas cures velim. Da operam, ut valeas. *An. U. C.* 705.

---

21. *Lib.* 13. *Epist.* 3.

ARGUMENTUM

Fusium commendat, quem et antea praesens praesenti commendarat.

M. T. Cic. C. Memmio S. P. D.

Aulum Fusium, unum ex meis intimis, observantissimum studiosissimumque nostri, eruditum hominem, et summa humanitate, tuaque amicitia dignissimum velim ita tractes, ut mihi coram recepisti. Tam gratum mihi id erit, quam quod gratissimum. Ipsum praeterea summo officio, et summa observantia tibi in perpetuum devinxeris. Vale. *Anno incerto.*

---

22. *Lib.* 13. *Epist.* 20.

ARGUMENTUM

Asclaponem medicum commendat.

Cicero Servio S.

Asclapone Patrensi, medico, utor valde familiariter, ejusque tum consuetudo mihi juranda fuit, tum ars etiam quam sum expertus in valetudine meorum. In qua mihi cum ipsa scientia, tum etiam fidelitate, benevolentiaque satisfecit. Hunc igitur tibi commendo: et a te peto, ut des operam, ut intelligat diligenter me scripsisse de se, meamque commendationem usui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale. *A. U. C.* 707.

23. *Lib. 13. Epist. 25.*

ARGUMENTUM

Hagesaretum breviter, sed accurate commendat.

Cice o Servio S.

Hagesaretur arissaeus magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor et gratus fuit, meque postea diligentissime coluit. Eum tibi magnopere commendo, ut et hospitem, et familiarem meum, et gratum hominem, et virum bonum, et principem civitatis suae, et tua necessitudine degnissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat, hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale. *An. U. C.* 707.

---

24. *Lib. 13. Epist. 39.*

ARGUMENTUM

Titurnium Rufum commendat.

M. T. C. Acilio Procos. S. D. P.

Cum familia Titurnia necessitudo mihi intercedit vetus; ex qua reliquus est M. Titurnius Rufus, qui mihi omni diligentia atque officio est tuendus. Est igitur in tua potestate, ut illi in me satis sibi praesidii putet esse. Quapropter eum tibi commendo majorem in modum; et abs te peto, efficias, ut is commendationem hanc intelligat sibi magno adjumento fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale. *An. U. C.* 707.

25. *Lib. 13. Epist. 40.*

ARGUMENTUM

Aurelios fratres Proconsuli Macedoniae commendat.

M. T. C. Q. Anchario Quinti Filio Procos. S. P. D.

Lucium et Cajum Aurelios Lucii filios, quibus et ipsis, et patre eorum viro optimo, familiarissime utor, commendo tibi majorem in modum, adolescentes omnibus optimis artibus ornatos, meos pernecessarios, tua amicitia dignissimos. Si ulla mea apud te commendatio valuit; quod scio multas plurimum valuisse, haec ut valeat, rogo. Quod si eos honorifice liberaliterque tractaris; et tibi gratissimos optimosque adolescentes adjunxeris, et mihi gratissimum feceris. Vale. *Anno incerto.*

---

26. *Lib. 13. Epist. 38.*

ARGUMENTUM

Bruttii negotia, procuratoresque commendat.

M. T. C. Acilio Procos. S. P. D.

Lucius Bruttius eques Romanus adolescens omnibus rebus ornatus in meis familiarissimis est, meque observat diligentissime; cujus cum patre magna mihi fuit amicitia jam inde a quaestura mea Siciliensi. Omnino nunc ipse Bruttius Romae mecum est: sed tamen domum ejus et rem familiarem, et procuratores tibi sic commendo, ut majore studio commendare non possim. Gratissimum mihi feceris, si curaris, ut intelligat Bruttius, id quod ei recepi, hanc meam commendationem sibi magno adjumento fuisse. Vale. *An. U. C.* 707.

27. *Lib. 7. Epist. 22.*

ARGUMENTUM

De furto quaestionem inter scyphos natam probat auctoritate Jurisconsultorum.

Cicero Trebatio S. D.

Illuseras heri inter scyphos, quod dixeram controversiam esse, posset ne heres, quod furtum antea factum esset, recte furti agere. Itaque, etsi domum bene potus, seroque redieram, tamen id caput, ubi haec controversia est, notavi, et descriptum tibi misi; ut scires id, quod tu neminem sensisse dicebas, Sex. Aelium, M. Manilium, M. Brutum sensisse, Ego tamen Scaevolae et Testae assentior. Vale. *An. incerto.*

---

28. *Lib. 13. Epist. 32.*

ARGUMENTUM

Hospites suos, Archagathum, et Philonem commendat.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D.

In Halesina civitate tam lauta, tamque nobili, conjunctissimos habeo et hospitio et familiaritate M. et C. Clodios, Archagathum, et Philonem. Sed vereor, ne, quia complures tibi praecipue commendo, exaequare videar ambitione quadam commendationes meas. Quamquam a te quidem cumulate satisfit et mihi, et meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam, et hos homines mihi maxime esse conjunctos vetustate, officiis, benevolentia. Quamobrem peto a te majorem in modum, ut his, omnibus in rebus, quantum tua fides dignitasque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissime gratum. Vale. *An. U. C.* 707.

29. *Lib. 13. Epist. 47.*

ARGUMENTUM

Egnatium communem amicum commendat.

M. T. C. Silio S. P. D.

Quid ego tibi commendem eum, quem tu ipse diligis? Sed tamen, ut scires eum a me non diligi solum, verum etiam amari; ob eam rem tibi haec scribo. Omnium tuorum officiorum, quae et multa, et magna sunt, mihi gratissimum fuerit, si ita tractaris Egnatium, ut sentiat, et se a me, et me a te amari. Hoc te vehementer etiam, atque etiam rogo. Illa nostra scilicet ceciderunt. Utamur igitur vulgari consolatione. Quid si melius hoc? Sed haec coram. Tu fac, quod facis, ut me ames, teque amari a me scias. *An. U. C.* 702.

---

30. *Lib. 13. Epist. 48.*

ARGUMENTUM

Ciliciae quaestori omnes Cyprios, et in primis Paphios commendat.

M. T. C. C. Sextilio Rufo Quaest. S. P. D.

Omnes tibi commendo Cyprios, sed magis Paphios: quibus tu quaecumque commodaris, erunt mihi gratissima. Eoque facio libentius, ut eos tibi commendem, quod et tuae laudi, cujus ego fautor sum, conducere arbitror, quum primus in eam insulam quaestor veneris, ea te instituere, quae sequantur alii: quae, ut spero, facilius consequere, si et P. Lentuli necessarii tui legem, et ea, quae a me constituta sunt, sequi volueris. Quam rem tibi confido magnae laudi fore. Vale. *An. U. C.* 698.

31. *Lib. 13. Epist. 71.*

ARGUMENTUM

Oppium praesentem, et Egnatii absentis negotia commendat.

M. T. C. Q. Philippo Proc. S. D.

Etsi non dubito pro tua in me observantia proque nostra necessitudine, quin commendationem meam memoria teneas, tamen etiam atque etiam eumdem tibi L. Oppium familiarem meum praesentem, et L. Egnatii familiarissimi mei absentis negotia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo est, familiaritasque, ut, si mea res esset, non magis laborarem. Quapropter gratissimum mihi feceris, si curaris, ut is intelligat, me a te tantum amari, quantum ipse existimo. Hoc mihi gratius facere nihil potes: idque ut facias, te vehementer rogo. Vale. *Anno incerto.*

---

32. *Lib. 14. Epist. 6.*

ARGUMENTUM

Excusat infrequentiam literarum. Voluntatem suam in aere alieno dissolvendo significat. Adjungit de Terentiae meritis in Tulliolam. Pollicem servum expectat.

M. T. C. Terentiae suae S. P. D.

Nec saepe est, cui literas demus nec rem habemus ullam, quam scribere velimus. Ex tuis literis, quas proxime accepi, cognovi praedium nullum venire potuisse. Quare videatis velim quomodo satisfiat ei, cui scitis me satisfieri velle. Quod nostra tibi gratias agit, id ego non miror te mereri, ut ea tibi merito tuo

gratias agere possit. Pollicem, si adhuc non est profectus, quam primum fac extrudas. Cura, ut valeas. Idib. Quint. *An. U. C.* 705.

---

33. *Lib.* 16. *Epist.* 2.

ARGUMENTUM

Scribit de sua sollicitudine, suoque ad Alyziam accessu; rogat ut valetudinem diligenter curet.

Tullius Tironi suo S. P. D.

Non queo ad te, nec lubet scribere, quo animo sim affectus; tantum scribo, et tibi, mihi maximae voluptati fore, si te firmum quamprimum videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est circa Leucadem stadia cxx. Leucade aut te ipsum, aut tuas literas a Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac, ut valeas, vel quantum te a me scis diligi. Nonis Nov. Alyzia. *An. U. C.* 703.

LIBER SECUNDUS

1. *Lib. 2. Epist. 14.*

ARGUMENTUM

M. Fabium commendat diligenter: de urbanis rebus literas expectat.

M. T. C. Imp. M. Caelio Aedili Cur. S. D.

Marco Fabio viro optimo, et homine doctissimo familiarissime utor, mirificeque eum diligo, cum propter summum ejus ingenium, summamque doctrinam, tum propter singularem modestiam. Ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos: hominem occidat oportet, qui vestra opera uti velit; sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cum tua opera Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer exspecto, et desidero; in primisque quid agas, scire cupio. Nam jamdiu propter hiemis magnitudinem nihil novi ad nos efferebatur. Vale. *An. U. C.* 703.

2. *Lib. 16. Epist. 7*

ARGUMENTUM

Adversis ventis se teneri scribit: ut valetudinem curet, nec nisi confirmatus naviget hortatur.

M. T. C. Tironi S. P. D.

Septimum jam diem Corcyrae tenebamur. Quintus autem pater, et filius Buthroti. Solliciti eramus de tua valetudine mirum in modum: nec mirabamur, nihil a te literarum: iis enim ventis istinc navigatur, qui si essent, nos Corcyrae, non sederemus. Cura igitur te,

confirma; et, cum commode, et per valetudinem, et per anni tempus navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligat. Carus omnibus expectatusque venies. Cura ut valeas etiam, Tiro noster. Vale. XV. Cal. Novembr. Corcyra. *Anno U. C.* 703.

---

3. *Lib. 4. Epist. 15.*

ARGUMENTUM

Hortatur, ut communem fortunam fortiter ferat, nec propriam sibi postulet; eoque in se animo sit, quo fuerat semper.

M. T. Cic. Cn. Plancio S. D.

Accepi perbreves tuas literas, quibus id, quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognovi autem id, quod mihi dubium non fuit. Nam quam fortiter ferres communes miserias, non intellexi: quam me amares facile perspexi: sed hoc scieram. Illud si scissem, ad id meas literas accommodassem. Sed tamen, etsi antea scripsi quae existimavi scribi oportere, tamen hoc tempore breviter commonendum putavi, ne quo periculo te proprio existimares esse: in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, et praecipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de m praestare possum. Vale. *An. U. C.* 707.

---

4. *Lib. 7. Epist. 4.*

ARGUMENTUM

Praemonet Marium de adventu suo in Pompejanum.

M. T. C. M. Mario S. D.

Ante diem IX. Cal. in Cumanum veni cum Libone tuo, vel nostro potius. In Pompejanum statim cogito. Sed faciam ante te certiorem. Te cum semper valere cupio, tum certe dum hic simus. Vides enim quanto post una futuri simus. Quare, si quod constitutum cum podagra habes, fac ut in alium diem differas. Cura igitur, ut valeas; et me hoc biduo, aut triduo expecta. *An. U. C.* 707.

---

5. *Lib. 7. Epist. 9.*

ARGUMENTUM

Literarum officium a Trebatio requirit, monet ne reditum in urbem praepropere cupiat.

M. C. Trebatio

Jamdiu ignoro, quid agas. Nihil enim scribis: neque ego ad te his duobus mensibus scripseram, quia cum Quinto fratre meo non eras. Quo mitterem, aut cui darem, nesciebam. Cupio scire, quid agas, et ubi sis hiematurus. Equidem velim cum Caesare: sed ad eum propter ejus occupationes nihil sum ausus scribere: ad Balbum tamen scripsi. Tu tibi deesse noli: serius potius ad nos, dum plenior. Quod huc properes nihil est, praesertim Vacerra mortuo. Sed tibi consilium non deest. Quid constitueris, cupio scire. Cn. Octavius, an Cn. Cornelius quidam est, tuus familiaris summo

genere natus, terrae filius; is me, quia scit tuum familiarem esse, crebro ad coenam invitat. Adhuc non potuit perducere, sed mihi tamen gratum est. Vale. *Anno U. C.* 699.

---

6. *Lib.* 7. *Epist.* 15.

ARGUMENTUM

Suum absentis Trebatii desiderium declarat, et de C. Marii familiaritate gratulatur.

Cicero Trebatio.

Quam sint morosi, qui amant vel ex hoc intelligi potest. Moleste ferebam antea, te invitum istic esse; pungit me rursus, quod scribis te esse istic libenter. Neque enim mea commendatione te non delectari facile patiebar; et nunc angor, quidquam tibi sine me esse jucundum. Sed hoc tamen malo, ferre nos desiderium, quam te non ea, quae spero, consequi. Quod vero in C. Marii, suavissimi doctissimique hominis familiaritatem venisti, non dici potest, quam valde gaudeam: qui, fac, ut te quam maxime diligat. Mihi crede, nihil ex ista provincia potes, quod jucundius sit, deportare. Cura, ut valeas. *An. U. C.* 700.

---

7. *Lib.* 3 *Epist.* 23.

ARGUMENTUM

Quamquam pedibus laborare Paetum audierat, tamen adventum suum praenuntiat, quia non arbitratur etiam coquum arthriticum habere.

Cicero Papirio Paeto.

Heri veni Cumanum, cras ad te fortasse. Sed cum certum sciam, faciam te paullo ante certiorem.

Etsi (1) M. Ceparius, cum in silva Gallinaria (2) obviam venisset, quaesissemque, quid ageres, dixit, te in lecto esse, quod ex pedibus laborares. Tuli scilicet moleste, ut debui, sed tamen constitui ad te venire, ut coenarem etiam. Non enim arbitror, coquum etiam te arthriticum habere. Expecta igitur hospitem cum minime edacem, tum inimicum coenis sumptuosis. Vale *An. U. C.* 707.

---

8. *Lib.* 10. *Epist.* 2.

ARGUMENTUM

Excusat, quod in Senatum ad agendam Planci causam non venerit: et officia sua in aliis rebus pollicetur.

Cicero Planco S.

Meum studium honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset, si aut tuto in senatum, aut honeste venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam libere de republica sentiens versari potest in summa impunitate gladiorum; nec nostrae dignitatis videtur esse, ibi sententiam de republica dicere, ubi me et melius, et propius audiant armati, quam senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis. Ne in publicis quidem, si quid erit, in quo me interesse necesse sit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuae, in iis autem rebus, quae nihilominus, ut ego absim, confici possunt, peto a te, ut me rationem habere velis et salutis et dignitatis meae. Vale. *An. U. C.* 709.

(1) *Non ostante che.*
(2) *Selva presso Cuma in terra di Lavoro.*

9. *Lib. 11. Epist. 15.*

ARGUMENTUM

Laudat officium, et diligentiam Bruti; cujus et collegae concordiam omnibus gratam esse significat: et hortatur, ut secum jam ipse certet.

M. T. C. D. Bruto Imp. Cos. Des. S. P. D.

Etsi mihi tuae literae jucundissimae sunt, tamen jucundius fuit, quod in summa occupatione tua Planco collegae mandasti, ut te mihi per literas excusaret; quod facit ille diligenter, Mihi autem nihil amabilius officio tuo, et diligentia. Conjunctio tua cum collega, concordiaque vestra, quae literis communibus declarata est, Senatui Populoque Rom. gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute, et jam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo, praesertim ad te, quo magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer expecto, et quidem tales, quales maxime opto. *An. U. C.* 710.

---

10. *Lib. 11. Epist. 25.*

ARGUMENTUM

Expectari a se Bruti literas ait: sibi nihil esse quod scriberet: in ipso, et Planco spem omnem esse.

M. T. Cic. D. Bruto S. P. D.

Expectanti mihi tuas quotidie literas Lupus noster subito denunciavit, ut ad te scriberem, si quid vellem. Ego autem etsi quid scriberem non habebam (acta enim ad te mitti sciebam) inanem autem sermonem literarum tibi injucundum esse audiebam, brevitatem sequutus sum, te magistro. Scito igitur, in te, et in

collega spem omnem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi; quem ego, quemadmodum praecipis, privatis literis ad bellum commune vocare non desino. Qui utinam adesset! intestinum urbis malum, quod est non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor (1) λακωνισμον tuum. Altera jam pagella procedit. Vince et vale. Cal. XIV. Quint. *An. U. C.* 710.

---

11. *Lib.* 12. *Epist.* 20.

ARGUMENTUM

Jocatur quod Sinuessanae villae hospitio uti noluerat.

Cicero Cornificio.

Gratae mihi tuae literae, nisi quod Sinuessanum diversoriolum contempsisti. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano, et Pompejano reddideris (2) παντα περι παντων. Sic igitur facies, meque amabis, et scripto aliquo lacesses: ego enim respondere facilius possum, quam provocare. Quod si, ut es, cessabis, lacessam, nec tua ignavia etiam inertiam afferet. Plura otiosus. Haec, cum essem in Senatu, exaravi. Vale. *An. incerto.*

---

12. *Lib.* 12. *Epist* 21.

ARGUMENTUM

Anicium Senatorem, ejusque negotia commendat.

M. Tul. Cic. Cornificio S. D.

Cujus Anicius familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causa legatus est in Afri-

(1) *Laconismum: lo stile conciso, la brevità.*

(2) *Amplam debiti compensationem.*

cam legatione libera. Eum velim rebus omnibus adjuves, operamque des, ut quam commodissime sua negotia conficiat, in primisque, quod ei carissimum est, dignitatem ejus tibi commendo: idque a te peto, quod ipse in provincia facere sum solitus non rogatus, ut omnibus senatoribus lictores darem; quod idem acceperam, et cognoveram a summis viris factitatum. Haec igitur, mi Cornifici, facies; ceterisque rebus omnibus, ejus dignitati reique, si me amas, consules. Id erit mihi gratissimum. Da operam, ut valeas. *An. U. C.* 709.

---

13. *Lib. 12. Epist. 17.*

ARGUMENTUM

Aufidii Equitis Romani Africana negotia commendat.

M. T. C. Q. Cornificio S. P. D.

Sextus Aufidius et observantia, qua me colit, accedit ad proximos; et splendore equiti Romano nemini cedit. Est autem ita temperatis, moderatisque moribus, ut summa severitas summa cum humanitate jungatur. Cujus sibi negotia, quae sunt in Africa, ita commendo, ut majore studio, magisve ex animo commendare non possim. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat, meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer, mi Cornifici, rogo, Vale. *An U. C.*

---

14. *Lib.* 13. *Epist.* 2.

ARGUMENTUM

Petit, ut Evandro statuario de sacrarii habitatione accommodet.

Cicero Memmio S.

Cajo Aviano Evandro, qui habitat in tuo sacrario, et ipso multum utor, et patrono ejus M. Aemilio familiarissime. Peto igitur a te majorem in modum, quod sine tua molestia fiat, ut ei de habitatione accommodes. Nam propter opera instituta multa multorum, subitum est ei remigrare Calend. Quint. Impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem. Neque tamen dubito quin, si tua nihil aut non multum intersit, eo sis animo, quo ego essem, si quid tu me rogares. Mihi certe gratissimum feceris. Vale. *An. U. C.* 707.

---

15. *Lia.* 13. *Epist.* 13.

ARGUMENTUM

L. Castronium Lucensem municipem commendat.

M. Tul. Cic. Bruto S. P. D.

Lucius Castronius Paetus, longe princeps municipii Lucensis, est honestus, gravis, plenus officii, bonus plane vir, et cum virtutibus, tum etiam fortuna, si quid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem est familiarissimus, sic prorsus, ut nostri ordinis observet neminem diligentius. Quare ut et meum amicum, et tua dignum amicitia tibi commendo. Cui quibuscumque rebus commodaveris, tibi profecto jucundum, mihi certe erit gratum. Vale. *An. U. C.* 707.

---

16. *Lib. 13. Epist. 33.*

ARGUMENTUM

Cossinium Anchialum libertum commendat

Cicero Servio S.

Lucio Cossinio amico, et tribuli tuo valde familiariter utor. Nam et inter nosmetipsos vetus usus intercedit, et Atticus noster majorem etiam mihi cum Cossinio consuetudinem fecit. Itaque tota Cossinii domus me diligit, in primisque libertus ejus L. Cossinius Anchialus, homo et patrono, et patroni necessariis, quo in numero ego sum, probatissimus. Hunc tibi ita commendo, ut si meus libertus esset, eodemque apud me loco esset, quo et est apud patronum suum, majore studio commendare non possem. Quare pergratum mihi feceris, si eum in amicitiam tuam receperis; atque eum, quod sine molestia tua fiat, si qua in re opus ei fuerit, juveris. Id et mihi vehementer gratum erit, et tibi postea jucundum. Hominem enim summa probitate, humanitate, observantiaque cognosces. Vale. *An. U. C.* 707.

17. *Lib. 13. Epist. 30.*

ARGUMENTUM

L. Manlium in fraterna haereditate commendat.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D.

Lucius Manlius est (1) Sosis: is fuit Catinensis: sed est una cum reliquis Neapolitanis civis Romanus fa-

(1) *Est Siculum Manlii nomen ante civitatem donatum.*

ctus, decurioque Neapoli. Erat enim adscriptus in id municipium ante civitatem sociis, et Latinis datam. Ejus frater Catinae nuper mortuus est. Nullam omnino arbitramur de ea haereditate controversiam eum habiturum, et est hodie in bonis; sed quoniam habet praeterea negotia vetera in Sicilia sua, et hanc haereditatem fraternam, et omnia ejus tibi commendo: in primisque ipsum virum optimum, mihique familiarissimum, his studiis literarum doctrinaeque praeditum, quibus ego maxime delector. Peto igitur abs te ut eum, sive aderit, sive non venerit in Siciliam, in meis intimis, maximeque necessariis scias esse; itaque tractes, ut intelligat, meam commendationem sibi magno adjumento fuisse. Vale. *An. U. C.* 707.

---

18. *Lib.* 13. *Epist.* 50.

ARGUMENTUM

Manium Curium commendat, ut ab omni incommodo, detrimento et molestia integrum conservet. Vide Epist. 17. *lib.* 13.

M. T. C. Aucto (1) Procos. S. D.

Sumpsi hoc mihi pro tua in me observantia, quam penitus perspexi, quamdiu Brundusii fuimus, ut ad te familiariter, et quasi pro meo jure scriberem, si quae res esset, de qua valde laborarem. Manius Curius, qui Patris negotiatur, mihi familiaris est, ut nihil possit esset conjunctius. Multa illius in me officia, multa in illum mea: quodque maximum est, summus inter nos amor et mutuus. Quae cum ita sint; si ullam in amicitia mea spem habes; si ea, quae in me officia,

(1) Al. Aristo.

et studia Brundusii contulisti, vis mihi etiam gratiora efficere, quamquam sunt gratissima: si me a tuis omnibus amari vides; hoc mihi da, atque largire ut Manium Curium sartum, et tectum, ut ajunt, ab omnique incommodo, detrimento, molestia sincerum integrum conserves. Et ipse spondeo, et omnes hoc tibi tui pro me recipiens, ex mea amicitia, et ex tuo in me officio maximum te fructum, summamque voluptatem esse capturum. Vale. *An. U. C.* 709.

---

19. *Lib.* 13. *Epist.* 54.

A R G U M E N T U M

Gratias agit, quod liberaliter tractasset Marcilium; deinde petit, ne socrus ejus rea fiat.

Cicero Thermo Propraetori S. D.

Cum mihi multa grata sunt, quae tu adductus mea commendatione fecisti, tum in primis, quod M. Marcilium amici, atque interpretis mei filium, liberalissime tractavisti. Venit enim Laodiceam, et tibi apud me, mihique propter te gratias maximas egit. Quare, quod reliquum est, a te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his commodes, operamque des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis rea ne fiat. Ego cum antea studiose commendabam Marcilium, tum multo nunc studiosius, quod in longa apparitione singularem, et prope incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiamque cognovi. Vale. *An. U. C.* 707.

---

20. *Lib. 13. Epist. 76.*

ARGUMENTUM

Petit C. Valgio emptae possessionis in agro Fregellano immunitatem.

M. T. C. Quatuor viris, et Decurionibus S. D.

Tantae mihi cum Q. Hippio causae necessitudinis sunt, ut nihil possit esse conjunctius, quam nos inter nos sumus. Quod nisi ita esset, uterer mea consuetudine, et vobis nulla in re molestus essem. Etenim vos mihi optimi testes estis, cum mihi persuasum esset, nihil esse, quod a vobis impetrare non possem, numquam me tamen gravem vobis esse voluisse. Vehementer igitur vos etiam, atque etiam rogo, honoris mei causa liberalissime C. Valgium Hippianum tractetis, remque cum eo conficiatis, ut quam possessionem habet in agro Fregellano a vobis emptam, eam liberam, et immunem habere possit. Id si a vobis impetraro, summo me beneficio vestro affectum arbitrabor. *An. U. C.* 701.

— —

21. *Lib. 15. Epist. 7.*

ARGUMENTUM

C. Marcello, Marci patrueli, de consulatu gratulatur, postquam audivit designatum esse.

M. T. C. Proc. Marcello Cos. Des. S. P. D.

Maxima sum laetitia affectus, cum audivi te consulem factum esse: eumque honorem tibi deos fortunare volo, atque a te pro tua, parentisque tui dignitate administrari. Nam cum te semper amavi, dilexique, tum mei amantissimum cognovi in omni varie-

tate rerum mearum: tum patris tui pluribus beneficiis, vel defensus tristibus temporibus, vel ornatus secundis, et sum totus vester, et esse debeo : cum praesertim matris tuae gravissimae, atque optimae feminae, majora erga salutem dignitatemque meam studia, quam erant a muliere postulanda, perspexerim. Quapropter a te peto majorem in modum, ut me absentem diligas, atque defendas. Vale. *An. U. C.* 702.

---

22. *Lib. 15. Epist. 8.*

ARGUMENTUM

Marcello auguri de filii Caji consulatu gratulatur, petitque ut se absentem defendat.

M. T. C. Proc. C. Marcello Collegae
S. P. D.

Marcellum tuum consulem factum, teque ea laetitia affectum esse, quam maxime optasti, mirum in modum gaudeo; idque cum ipsius causa, tum quod te omnibus secundissimis rebus dignissimum judico : cujus erga me singularem benevolentiam vel in labore meo, vel in honore perspexi : totam denique domum vestram vel salutis, vel dignitatis meae studiosissimam, cupidissimamque cognovi. Quare gratum mihi feceris, si uxori tuae Juniae, gravissimae atque optimae feminae eis verbis eris gratulatus. A te id, quod suesti, peto ut me absentem diligas , atque defendas. Vale. *An. U. C.* 702.

---

23. *Lib. 10. Epist. 14.*

ARGUMENTUM

Laudat Planci studium, et celeritatem in auxiliis Bruto collegae ferendis, hortaturque ut belli reliquias extinguat.

Cicero Planco S.

O Gratam famam biduo ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis! Atque etiam hostibus fusis spes omnis in te est. Fugisse enim ex praelio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. Est autem non minus gratum extrema delere, quam prima depellere. Equidem expectabam jam tuas literas, idque cum multis; sperabamque etiam Lepidum, reipublicae temporibus admonitum, tecum et reip. satis esse facturum. In illam igitur curam incumbe, mi Plance; ut ne qua scintilla teterrimi belli relinquatur. Quod si erit factum, et rempublicam divino beneficio affeceris, et ipse aeternam gloriam consequere. D. III. Non. Maii. *An. U. C.* 701.

---

24. *Lib. 15. Epist. 11.*

ARGUMENTUM

Supplicatione sibi decreta, gratias agit Consuli, et propediem ad urbem se fore significat.

M. T. C. Imp. C. Marcello Cos. Des.
S. P. D.

Quantae curae tibi meus honos fuerit, et quam idem extiteris consul in me ornando, et amplificando, qui fueras semper cum parentibus tuis, et cum tota domo, etsi res ipsa loquebatur, cognovi tamen ex meorum

omnium literis. Itaque nihil est tantum quod ego non tua causa debeam, facturusque sim cum studiose, tum libenter. Non magni interest, cui debeas: debere autem nemini malui quam tibi; cui me cum studia communia, beneficia paterna, tuaque jam antea conjunxerant; tum accedit, mea quidem sententia, maximum vinculum, quod ita rempublicam geris, atque gessisti, qua mihi carius nihil est, ut, quantum tibi omnes boni debeant, quo minus tantundem ego unus debeam, non recusem. Quamobrem tibi velim hi sint exitus, quos mereris, et quos fore confido. Ego, si me navigatio non morabitur, quae incurrebat in ipsos Etesias (*), propediem te, ut spero, videbo. Vale. *An. U. C.* 703.

---

25. *Lib.* 15. *Epist.* 12.

ARGUMENTUM

Gratulatur Paulo de consulatu, et ne sibi provincia proroyetur, rogat.

M. T. C. Imp. L. Paulo Cos. Des.
S. P. D.

Etsi mihi nunquam fuit dubium, quin te populus Romanus pro tuis summis in rempublicam meritis, et pro amplissima familiae dignitate, summo studio, cunctis suffragiis consulem facturus esset; tamen incredibili laetitia sum affectus, cum id mihi nuntiatum est, eumque honorem tibi deos fortunare volo, a teque ex tua majorumque tuorum dignitate administrari. Atque utinam praesens illum diem mihi optatissimum videre potuissem, proque tuis amplissimis erga me studiis, atque beneficiis tibi operam meam, studiumque na-

(*) *Venti quidam statis temporibus quotannis flantes.*

vare. Quam mihi facultatem cum hic nec opinatus, et improvisus provinciae casus eripuit, tamen, ut te consulem rempublicam pro tua dignitate gerentem videre possim, magnopere a te peto, ut operam des, efficiasque, ne quid mihi fiat injuriae; neve quid temporis ad meum annuum munus accedat. Quod si feceris, magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accedet, Vale. *An. U. C.* 702.

---

26. *Lib. 16. Epist. 10.*

ARGUMENTUM

Tironem ad se venire cupit, sed viam timet, ne valetudini noceat. Ejus operam in studiis laudat et exigit.

M. T. C. Tironi S. P. D.

Ego vero cupio, te ad me venire, sed viam timeo. Gravissime aegrotasti: inedia, et purgationibus, et vi ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones esse ex gravibus morbis, si qua culpa commissa est. Jam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum venis, accedent continuo ad reditum dies quinque. Ego in Formianum ad III. Cal. esse volo. Ibi te ut firmum offendam, mi Tiro, effice. Literulae meae, sive nostrae tui desiderio oblanguerunt; haec tamen epistola, quam Acastus attulit, oculos paululum sustulerunt. Pomponius erat apud me, cum haec scribebam, hilare, et libenter. Ei cupienti audire nostra, dixi, sine te omnia mea muta esse. Tu Musis nostris para, ut operas reddas. Nostra ad diem dictam fient: docui enim te, fides ἔτυμον quod haberet. (*) Fac plane,

(*) *Quia Fiat quod dictum est, appellatam Fidem scribit Cicero* de Off. l. 1. c. 7.

ut valeas. Nos ad summum. Vale. XIV. Cal. Jan. *An. U. C.* 708.

27. *Lib.* 16. Epist. 15.

ARGUMENTUM

Suam de Tironis valetudine sollicitudinem significat.

M. T. C. Tironi S. P. D.

Aegypta ad me venit pridie Idus Apriles. Is etsi mihi nuntiavit, te plane febri carere, et belle habere: tamen quod negavit te potuisse ad me scribere: curam mihi attulit, et eo magis, quod Hermia, quem eodem die venire oportuerat, non venerat. Incredibili sum sollicitudine de tua valetudine: qua si me liberaris, ego te omni cura liberabo. Plura scriberem, si jam putarem libenter te legere posse. Ingenium tuum, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibique conservandum. Cura te etiam, atque etiam diligenter. Vale.

Scripta jam epistola Hermia venit. Accepi tuam epistolam vacillantibus literulis, nec mirum, tam gravi morbo. Ego ad te Aegyptam misi, quod nec inhumanus est, et te visus est mihi diligere, ut is tecum esset, et cum eo coquum, quo uterere. Vale. *An. U. C.* 704.

---

28. *Lib.* 16. *Epist.* 14.

ARGUMENTUM

Sollicitudinem suam, aegrotante Tirone, significat, et valetudinem ut curet hortatur.

M. T. C. Tironi S. P. D.

Andricus postridie ad me venit, quam expectaram. Itaque habui noctem plenam timoris, ac miseriae. Tuis

literis nihilo sum factus certior, quomodo te haberes; sed tamen sum recreatus. Ego omni delectatione literisque omnibus careo : quas antequam te videro, attingere non possum. Medico mercedis, quantum poscet, promitti jubeto: id scripsi ad Manium. Audio te animo angi, et medicum dicere, ex eo te laborare. Si me diligis excita ex somno tuas literas, humanitatemque, propter quam mihi es carissimus. Nunc opus est, te animo valere, ut corpore possis. Id cum tua, tum mea causa facias, a te peto. Acastum retine, quo commodius tibi ministretur. Conserva te mihi. Dies promissorum adest : quem etiam repraesentabo, si adveneris. Etiam, atque etiam vale. IV. Idus: hor. VI. *An. U. C.* 704.

---

29. *Lib.* 16. *Epist.* 4.

ARGUMENTUM

Tota cohortatio est ad curandam valetudinem.

M. T. C. et Q. Fil. Tironi S. P.

Varie sum affectus tuis literis; valde priore pagina perturbatus, paullum altera recreatus. Quare nunc quidem non dubito, quin, quoad plane valeas, te neque navigationi, neque viae committas. Satis te mature videro, si plane confirmatum videro. De medico et tu bene existimari scribis, et ego sic audio: sed plane curationes ejus non probo. Jus enim dandum tibi non fuit, cum κακοστόμαχος (*) esses; sed tamen et ad illum scripsi accurate, et ad Lysonem. Ad Curium vero, suavissimum hominem, et summi officii, summaeque humanitatis multa scripsi; in his etiam, ut, si sibi vide-

(*) i. e. stomacho laborans.

retur te ad se transferret. Lyso enim noster, vereor, ne negligentior sit: primum, quia omnes Graeci; deinde, quod cum a me literas accepisset, mihi nullas remisit. Sed eum tu laudas. Tu igitur, quid faciendum sit judicabis. Illud, mi Tiro, te rogo, sumptui ne parcas ulla in re, quod ad valetudinem opus sit. Scripsi ad Curium, quod dixisses, daret: medico ipsi puto aliquid dandum esse, quod sit studiosior. Innumerabilia tua sunt in me officia, domestica, forensia, urbana, provincialia, in re privata, in publica, in studiis, in literis nostris. Omnia viceris, si ut spero, te validum videro. Ego puto te bellissime; si recte erit, cum quaestore Mescinio decursurum. Non inhumanus est; teque, ut mihi visus est, diligit. Et cum valetudini tuae diligentissime consulueris tum, mi Tiro, consulito navigationi. Nulla in re jam te festinare volo. Nihil laboro, nisi ut salvus sis. Sic habeto, mi Tiro, neminem esse qui me amet, quin idem te amet: et cum tua, et mea maxime interest te valere, tum multis est curae. Adhuc, dum mihi nullo loco deesse vis, numquam te confirmare potuisti; nunc te nihil impedit; omnia depono, corpori servi. Quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris, tanti me fieri judicabo. Vale, mi Tiro, vale, vale, et salve. Lepta tibi salutem dicit et omnes. Vale. VII. Idus Novembr. Leucade. *An. U. C.* 703.

LIBER TERTIUS

1. *Lib. 1. Epist. 3.*

ARGUMENTUM

Auli Trebonii negotia, quae in provincia Cilicia habebat, proconsuli Lentulo diligentissime commendat.

M. T. C. P. Lentulo S. D.

Aulo Trebonio, qui in tua provincia magna negotia, et ampla, et expedita habet, multos annos utor valde familiariter. Is cum antea semper et suo splendore et nostra ceterorumque amicorum commendatione gratiosissimus in provincia fuit; tum hoc tempore propter tuum in me amorem, nostramque necessitudinem vehementer confidit, his meis litteris se apud te gratiosum fore; quae ne spes eum fallat, vehementer rogo te: commendoque tibi ejus omnia negotia, libertos, procuratores, familiam: in primisque, ut quae T. Ampius de ejus re decreverit, ea comprobes: omnibusque rebus eum tractes, ut intelligat, meam commendationem non vulgarem fuisse. Vale. *An. U. C.* 697.

---

2. *Lib. 16. Epist. 5.*

ARGUMENTUM

Rogat Tironem, ut valetudinem curet

Tullius, et Cicero et Q. Q. (*) Tironi humanissimo, et optimo S. P. D.

Vide, quanta sit in te suavitas; duas horas Thyrei fuimus; Xenomenes hospes tam te diligit, quam si vi-

(*) Quintus *pater*, Quintus *filius*.

xerit tecum. Is omnia pollicitus est, quae tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebat, si firmior esses, ut te Leucadem deportares, ut ibi te plane confirmares. Videbis, quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere: quem, quum meliuscule tibi esset, ad me mitteres; sed cogitavi unas literas Marionem afferre posse; me autem crebras expectare. Poteris igitur, et facies, si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu: multi erunt, quibus recte literas dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem praetermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo. Nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius. Ei te totum trade. Malo te paullo post valentem, quam statim imbecillum videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas: vetera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucadem proficiscens VII. Id. Novembr. *An. U. C.* 703.

---

3. *Lib. 1. Epist. 6.*

ARGUMENTUM

Et a temporis medela, et a suo exemplo solatur Lentulum in tardo speratae rei progressu, et ad animi magnitudinem adhortatur.

M. T. C. P. Lentulo Procos. S. D.

Quae gerantur, accipies ex Pollione: qui omnibus negotiis non interfuit solum, sed praefuit. Me in summo dolore, quem in tuis rebus capio, maxime scilicet consolatur spes, quod valde suspicor, fore, ut infringatur hominum improbitas, et consiliis tuorum amicorum et ipsa die, quae debilitat cogitationes et inimicorum, et proditorum. Facile secundo loco me consolatur re-

cordatio meorum temporum, quorum imaginem video in rebus tuis. Nam etsi minore in re violatur tua dignitas, quam mea salus afflicta sit: tamen est tanta similitudo, ut sperem, te mihi ignoscere, si ea non timuerim, quae ne tu quidem umquam timenda duxisti. Sed praesta te eum, qui mihi a teneris (ut Graeci dicunt) unguiculis es cognitus. Illustrabit (mihi crede) tuam amplitudinem hominum injuria. A me omnia sumna in te studia, officiaque expecta. Non fallam opinionem tuam. Vale. *An. U. C.* 697.

---

4. *Lib.* 2. *Epist.* 5.

ARGUMENTUM

Questus de publicis malis, Curioni gratulatur, quod ea non videat et magnam ex benefactis laudem consequatur. Sed quoquo se modo respublica habeat, ad eam capessendam vindicandamque adhortatur.

M. T. C. Curioni S. P. D

Haec negotia quomodo se habeant, ne epistola quidem narrare audeo. Etsi, ubicumque es (ut scripsi ad te antea in eadem es navi: tamen quod abes gratulor; vel quia non vides ea quae nos; vel quod excelso et illustri loco sita sit laus tua, in plurimorum, et sociorum, et civium conspectu; quae ad nos, nec obscuro, nec vario sermone, sed et clarissima, una omnium voce perfertur. Unum illud nescio gratulerne tibi, an timeam, quod mirabilis est expectatio reditus tui: non quod verear, ne tua virtus opinioni hominum non respondeat, sed mehercule, ne cum veneris, non habeas jam quod cures, ita sunt omnia debilitata jam prope et extincta. Sed haec ipsa nescio, rectene sint

literis commissa, quare cetera cognosces ex aliis. Tu tamen, sive habes aliquam spem de republica, sive desperas, ea para, meditare, cogita, quae esse in eo cive, ac viro debent, qui sit rempublicam afflictam, et oppressam miseris temporibus, ac perditis moribus, in veterem dignitatem, ac libertatem vindicaturus. Vale. *An. U. C.* 700.

5. *Lib.* 5. *Epist.* 6.

ARGUMENTUM

Narrat, quam adhibuerat diligentiam, ne P. Sextio Proquaestori C. Antonii in Macedonia succederetur. Addit de sua emptione non sine joco; et de Sexti aedificatione.

. T. C. P. Sextio L. F. Proquaestori S. D.

Cum ad me Decius librarius venisset, egissetque mecum, ut operam darem, ne tibi hoc tempore succederetur, quamquam illum hominem frugi, et tibi amicum existimabam, tamen, quod memoria tenebam cujusmodi ad me literas antea misisses, non satis credidi homini prudenti, tam valde esse mutatam voluntatem tuam. Sed posteaquam et Cornelia tua Terentiam convenit, ego cum Q. Cornelio loquutus sum, adhibui diligentiam, quotiescumque senatus fuit, ut adessem, plurimumque in eo negotii habui, ut Q. Fusium tribunum plebis, et ceteros, ad quos tu scripseras, cogerem mihi potius credere, quam tuis literis. Omnino res tota in mensem Januarium rejecta erat, sed facile obtinebatur. Ego tua gratulatione commotus, quod ad me quidem scripseras, velle te bene evenire, quod de Crasso domum emissem, emi eam ipsam domum

XXXV. (1), aliquanto post tuam gratulationem. Itaque nunc me scito tantum habere aeris alieni, ut cupiam conjurare, si quisquam recipiat: sed partim, odio inducti me excludunt, et aperte vindicem conjurationis oderunt; partim non credunt, et a me insidias metuunt: nec putant ei nummos deesse posse, qui ex obsidione foeneratores exemerit. Omnino semissibus magna copia est. Ego autem meis rebus gestis hoc sum assequutus, ut bonum nomen existimer. Domum tuam atque aedificationem omnem perspexi, et vehementer probavi. Antonium, etsi ejus in me officia omnes desiderant, tamen in senatu gravissime, ac diligentissime defendi; senatumque vehementer oratione mea, atque auctoritate commovi. Tu ad me velim literas crebrius mittas. Vale. *An. U. C.* 692.

---

6. *Lib.* 10. *Epist.* 27.

ARGUMENTUM

Lepidum leviter objurgat, quod summis honoribus ornatus ab senatu gratias non egerit: et ne pacem cum Antonio conciliare nitatur, admonet.

Cicero Lepido S.

Quod mihi, pro mea summa erga te benevolentia, magnae curae est, ut quam amplissima dignitate sis, moleste tuli, te senatui gratias non egisse, cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter cives conciliandae te cupidum esse laetor. Eam si a servitute sejungis, consules et reipublicae, et dignitati tuae. Sin ista pax perditum hominem (2) in posses-

(1) *Tricies quinquies*, subaudi *centenis millibus nummum.*

(2) *Unde praelio Mutinensi dejectus eras, Antonius.* Manutius.

sionem impotentissimi dominatus restitutura est, hoc animo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti anteponant. Itaque sapientius, meo quidem judicio, facies, si te in istam pacificationem non interpones, quae neque senatui, nec populo, neque cuiquam bono probatur. Sed haec audies ex aliis, aut certior fies literis. Tu pro tua prudentia, quid optimum factu sit, videbis. Vale. *An. U. C.* 710.

---

7. *Lib. 6. Epist. 9.*

ARGUMENTUM

Brevi, sed perfecto commendationis exemplo Caecinam Furfanio commendat.

M. T. C. T. Furfanio Procos. S. D.

Cum A. Caecina tanta mihi familiaritas, consuetudoque semper fuit, ut nulla major esse possit. Namque et patre ejus claro homine et forti viro, plurimum usi sumus; et hunc a puero, quod et spem mihi magnam afferebat summae probitatis, summaeque eloquentiae; et vivebat mecum conjunctissime non solum officiis amicitiae, sed etiam studiis communibus, sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctius viverem. Nihil attinet me plura scribere. Quam mihi necesse sit ejus salutem et fortunas, quibuscumque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, ut, quum cognoverim pluribus rebus, quid tu de bonorum fortuna, et de reipub. calamitatibus sentires, nihil a te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Caecinam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me a te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale. *An. U. C.* 700.

8. *Lib. 10. Epist. 29.*

ARGUMENTUM

De studio suo erga Appium exulantem scribit, eumque bonam spem habere jubet.

Cicero Appio Balbo S. D.

De meo studio erga salutem et incolumitatem tuam, credo te cognosse ex literis tuorum; quibus me cumulatissime satisfecisse certe scio: nec iis concedo, quamquam sunt singulari in te benevolentia, ut te salvum malint, quam ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus, quam ipsi hoc tempore prodesse possim; quod quidem nec destiti facere, nec desistam: et jam in maxima re feci, et fundamenta jeci salutis tuae. Tu fac bono animo magnoque sis, meque tibi in nulla re defuturum esse confidas. Prid. Non. Quintiles. *An. U. C.* 710.

9. *Lib. 13. Epist. 41.*

ARGUMENTUM

Gratias agit et suo, et Pompeji nomine pro Culleoli erga Luccejum benignitate: eundemque denuo commendat.

M. T. C. L. Culleolo S. P. D.

Quae fecisti L. Lucceji causa, scire te plane volo, te homini gratissimo commodasse; et cum ipsi, quae fecisti, pergrata sunt, tum Pompejus, quotiescumque me videt (videt autem saepe) gratias tibi agit singulares. Addo etiam illud, quod tibi jucundissimum esse certo scio, me ipsum ex tua erga Luccejum benignitate, maxima voluptate affici. Quod superest quam-

quam mihi non est dubium, quin cum antea nostra causa, nunc jam etiam tuae constantiae gratia, mansurus sis in eadem ista liberalitate; tamen abs te vehementer etiam, atque etiam peto, ut ea, quae initio ostendisti, deincepsque fecisti, etiam ad exitum augeri, et cumulari per te velis. Id et Luccejo, et Pompejo valde gratum fore, teque apud eos praeclare positurum confirmo, et spondeo. De rep., deque his negotiis, cogitationibusque nostris perscripseram ad te diligenter paucis ante diebus, easque literas dederam pueris tuis. Vale. *Anno incerto.*

---

10. *Lib. 13. Epist. 57.*

ARGUMENTUM

Petit, ut Annejum legatum suum remittat; ejusque causam Sardianam commendat.

Cicero Thermo Propr. S.

Quo magis quotidie ex literis, nuntiisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eo vehementius a te pro nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Annejum legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus opera, consilio, scientia rei militaris vel maxime intelligo me et remp. adjuvari posse. Quod nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset, ut a me discederet, neque ego, ut eum a me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Cal. Maj. Ante eam diem Annejus ad me redeat, oportet. Illud, quod tecum, et coram, et per literas diligentissime egi, id et nunc etiam atque etiam rogo, curae tibi sit, ut suum negotium, quod habet cum populo Sardiano pro causae veritate, et pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cum tecum Ephesi loquutus sum,

te ipsum M. Anneji causa omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quam si intellexero, per te illum, ipsum negotium ex sententia confecisse. Idque quam primum ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale. *An. U. C.* 703.

---

11. *Lib. 13. Epist. 75.*

ARGUMENTUM

Avianum Flaccum commendat Titio Legato.

M. T. Cic. T. Titio T. F. Legato S. D.

Etsi non dubito, quin apud te mea commendatio prima satis valeat, tamen obsequor homini familiarissimo C. Aviano Flacco: cujus causa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debeo De quo et praesens tecum egi diligenter, cum tu mihi humanissime respondisti, et scripsi ad te accurate antea: sed putat interesse sua, me ad te quam saepissime scribere. Quare velim mihi ignoscas, si illius voluntati obtemperans minus videbor meminisse constantiae tuae. A te idem illud peto, ut de loco, quo deportet frumentum, et de tempore Aviano commodes; quorum utrumque per eundem me obtinuit triennium, dum Pompejus isti negotio praefuit. Summa est in quo mihi gratissimum facere possis, si curaris, ut Avianus, quando se a me amari putat, me a te amari sciat. Erit id mihi pergratum. *An. U. C.* 701.

---

12. *Lib. 13. Epist. 78.*

ARGUMENTUM

Petit, ut Democritum in suam fidem recipiat.

M. T. Cic. Allieno Proc. S. D.

Democritus Sicyonius non solum hospes meus est, sed etiam, quod non multis contingit, Graecis prae-

sertim valde familiaris. Est enim in eo summa probitas, summa virtus, summa in hospites liberalitas, et observantia: meque praeter ceteros et colit, et observat, et diligit. Eum tu non modo suorum civium, verum etiam pene Achajae principem cognosces. Huic ego tantummodo aditum ad tuam cognitionem patefacio, et munio. Cognitum per te ipsum, quae tua natura est, dignum tua amicitia, atque hospitio judicabis. Peto igitur a te, ut, his literis lectis, recipias eum in tuam fidem: polliceare omnia te facturum mea causa. De reliquo, si, id quod confido, fore dignum eum tua amicitia hospitioque cognoveris, peto ut eum complectare, diligas, in tuis habeas. Erit id mihi majorem in modum gratum. Vale. *Anno U. C.* 707.

---

13. *Lib.* 6. *Epist.* 11.

ARGUMENTUM

Gratulatur de restitutione, quam Dolabellae beneficio ipsi impetraverat: hortaturque ut aequo animo jacturam fortunarum ferat, quia plus acquisiverit, quam amiserat.

M. Cic. Trebiano S. D.

Dolabellam antea tantummodo diligebam, obligatus ei nihil eram: nec enim acciderat mihi opus esse; et illi mihi debebat, quod non defueram ejus periculis. Nunc tanto sum devinctus ejus beneficio, quod et antea in re, et hoc tempore in salute tua cumulatissime mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quam gratias agere malim. Alterum omnino non desidero, alterum vere facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus, et dignitas tua reditum ad tuos ape-

ruit, est tuae sapientiae, magnitudinisque animi, quid amiseris oblivisci, quid recuperaris cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum. Plus acquisivisti dignitatis, quam amisisti rei familiaris; quae ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Vestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Haec praedicatio tua mihi valde grata est, eaque te uti facile patior, cum apud alios tum mehercule apud Syronem nostrum amicum. Quae enim facimus, ea prudentissimo cuique probata esse volumus. Te cupio videre quam primum. Vale. *An. U. C.* 707.

---

14. *Lib.* 6. *Epist.* 17.

A R G U M E N T U M

Respondet Bithynici cuidam epistolae, qua ille, constituta rep., cum Cicerone se futurum promiserat; quod gratum sibi fore significat, et se ejus esse amantissimum confirmat.

M. Cic. Bithynico S.

Cum ceterarum rerum causa cupio esse aliquando rempub. constitutam; tum velim, mihi credas, accedere id etiam, quo magis expetam promissum tuum, quo in literis uteris. Scribis enim, si ita sit, te mecum esse victurum. Gratissima mihi tua voluntas est, facisque nihil alienum a necessitudine nostra, judiciisque patris tui de me, summi viri. Nam sic habeto, beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus valuerunt, aut valeant, conjunctiores tecum esse, quam me; necescessitudine neminem. Quamobrem grata mihi est et memoria tua nostrae conjunctionis, et ejus augendae voluntas. Vale. *An. U. C.* 709.

15. *Lib. 6. Epist. 20.*

ARGUMENTUM

Toranius exsul voluit Caesarianis ex Hispania venturis occurrere, ut captata illorum gratia facilius Caesari reconciliaretur; quod Cicero dissuadet, et manere jubet, ubi erat, quoad scire possit quid agendum sit. Addit consolationem a communi calamitate, et recti conscientia.

Cicero Toranio S.

Dederam triduo ante pueris Cn. Plancii literas ad te. Eo nunc ero brevior, teque, ut antea consolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi esse utilius quam ibidem opperiri, quoad scire possis, quid tibi agendum sit. Nam praeter navigationis longae, et hiemalis, et minime portuosae periculum, quod vitaveris: ne illud quidem non quantivis, (*) subito, cum certi aliquid audieris, te istinc posse proficisci. Nihil est cur advenientibus te offerre gestias. Multa praeterea metuo, quae cum Chilone nostro communicavi. Quid multa? Loco opportuniore in his malis nullo est potuisti, ex quo te quocumque opus erit, facillime et expeditissime conferas. Quod si recipiet ille se, ad tempus aderis. Sin (cum multa accidere possunt) aliqua res eum vel impediet, vel morabitur, tu ibi eris, ubi omnia scire possis. Hoc mihi prorsus valde placet. De reliquo, ut te saepe per literas hortatus sum, ita velim tibi per-

(*) Hoc sensu: *praeter molestias et pericula quae vitaris; commodum illud non parvum habendum est, sed tale ut magnifaciendum sit, subito cum certi aliquid audieris, te istinc posse proficisci.* Victorius.

suadeas, te in hac causa nihil habere, quod timendum sit, praeter communem casum civitatis, qui etsi est gravissimus, tamen ita viximus, et id aetatis jam sumus, ut omnia, quae non nostra culpa nobis accidant, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes valent, summaque pietate te desiderant, et colunt. Tu et cura ut valeas, et te istinc ne temere commoveas. *A. U. C.* 707.

---

16. *Lib.* 7. *Epist.* 6.

ARGUMENTUM

Trebatium desiderium urbis impatienter ferentem hortatur, ut maneat in provincia, laboretque ut consequatur id, cujus causa profectus fuerat.

Cicero Trebatio S. D.

In omnibus meis epistolis, quas ad Caesarem, aut ad Balbum mitto, legitima quaedam est accessio commendationis tuae, nec ea vulgaris, sed cum aliquo insigni indicio meae erga te benevolentiae. Tu modo ineptias istas, et desideria urbis, et urbanitatis depone: et quo consilio profectus es, assiduitate, et virtute consequere. Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quam ignoverunt Medeae, *quae Corinthum arcem altam habebant, Matronae opulentae optimates;* quibus illa manibus gypsatissimis persuasit, ne sibi vitio illae verterent, quod abesset a patria. *Nam multi suam rem bene gessere et publicam patria procul. Multi, qui domi aetatem agerent, propterea sunt improbati.* Quo in numero tu certe fuisses, nisi te extrusissemus. Sed plura scribemus alias. Tu, qui ceteris cavere didicisti, in Britannia ne ab essedariis (*) decipiaris, caveto: et

(*) *Militibus Britannicis ex essedis pugnantibus.* Corrad.

quando Medeam agere coepi, illud semper memento. « *Qui ipsi sibi sapiens prodesse nequit, nequidquam sapit.* » Cura ut valeas. *An. U. C.* 699.

---

17. *Lib. 7. Epist. 14.*

ARGUMENTUM

Familiariter, et jocose Trebatium, qui literas nullas miserat, objurgat.

Cicero Trebatio.

Chrysippus Vettius Cyri architecti libertus fecit, ut te non immemorem putarem mei Salutem enim verbis tuis mihi nuntiarat. Valde jam lautus es, qui gravere literas ad me dare, homini praesertim prope domestico. Quod si scribere oblitus es, minus multi jam te advocato causa cadent: sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc veniam antequam plane ex animo tuo effluo: sin aestivorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut fecisti de Britannia. (1) Illud quidem perlibenter audivi ex eodem Chrysippo, te esse Caesari familiarem. Sed mehercule mallem, id quod erat aequius, de tuis rebus ex tuis literis quam saepissime cognoscere. Quod certe ita fieret, si tu maluisses benevolentiae, quam litium jura perdiscere. Sed haec jocati sumus, et tuo more, et nonnihil etiam nostro. Te valde amamus; nosque a te amari cum volumus, tum etiam confidimus. Vale. *An. U. C.* 700.

---

(1) *Ut causatus aliquid fueras, ne cum Caesare in Britanniam navigares.* Cellar.

18. *Lib. 7. Epist. 31.*

A R G U M E N T U M

Invitat ad mutua officia, et ut in urbem revertatur, veteris urbanitatis tuendae causa, rogat

Cicero Curio S. D.

Facile perspexi ex tuis literis (quod semper studui) et me a te plurimi fieri, et te intelligere, quam mihi carus esses. Quod cum uterque nostrum consequutus est, reliquum est, ut officiis certemus inter nos, quibus aequo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari literas, facile patior. Sulpicii tibi operam intelligo ex tuis literis non multum opus fuisse propter res tuas ita contractas, (1) ut, quemadmodum scribis, nec caput nec pedes. Equidem vellem, uti pedes haberent; ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jam veterem urbanitatem; ut Pomponius noster suo jure possit dicere, *nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam.* Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur quaeso, ne tantum semen urbanitatis una cum republica intereat. Vale. *An. U. C.* 709.

19. *Lib. 10. Epist. 22.*

A R G U M E N T U M

Respondit Planco, qui agris dividendis praefici cupiebat.

Cicero Planco.

In te et in collega omnis spes est, diis approbantibus. Concordia vestra, quae senatui declarata literis

(1) *Valde implicatas; Curio enim res erat cum triconibus, vulgo* imbroglioni.

vestris est, mirifice et senatus, et cuncta civitas delectata est. Quod ad me scripseras de re agraria, si consultus senatus esset, ut quisque honorificentissimam de te sententiam dixisset, eam sequutus essem : qui certe ego fuissem. Sed propter tarditatem sententiarum, moramque rerum, quum ea, quae consulebantur, ad exitum non pervenirent; commodissimum mihi, Plancoque fratri visum est, uti eo, quod ne nostro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci literis cognovisse. Sed sive in S. C. sive in ceteris rebus desideras aliquid, sic tibi persuade, tantam esse apud omnes bonos tui caritatem, ut nullum genus amplissimae dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Literas tuas vehementer expecto, et quidem tales, quales maxime opto. Vale. *An. U. C.* 710.

---

20. *Lib.* 9. *Epist.* 12.

ARGUMENTUM

Dolabellae gratulatur de Bajarum salubritate, et orationem pro Dejotaro mittit.

Cicero Dolabellae.

Gratulor Bajis nostris, si quidem, ut scribis, salubres repente factae sunt; nisi forte te amant, et tibi assentantur, et tamdiu, dum tu ades, sunt oblitae sui. Quod quidem si ita est, minime miror, caelum etiam et terras vim suam, si tibi ita conveniat, dimittere. Oratiunculam pro Dejotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putaram. Itaque eam tibi misi; quam velim sic legas, ut causam tenuem et inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri, et amico munusculum mittere volui levidense,

crasso filo, cujusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortique sis, ut tua moderatio, et gravitas aliorum (1) infamet injuriam. Vale. *An. U. C.* 708.

---

21. *Lib.* 9. *Epist.* 19.

ARGUMENTUM

Scripserat Paetus, Balbum tenui apparatu fuisse contentum. Unde jocatur, malitiose haec dici, ut se quoque ad continentiam devocaret.

Cicero L. Papirio Paeto S. D.

Tamen a malitia non discedis. Tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere, cum reges tam sint continentes, multo magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia expiscatum: recta eum a porta domum meam venisse. Neque hoc admiror, quod non ad tuam potius; sed illud, quod non ad suam. Ego autem primis tribus verbis: Quid noster Paetus? At ille adjurans: Nusquam se unquam libentius. Hoc si verbis assequutus es, aures ad te afferam non minus elegantes; sin autem obsonio, peto a te, ne pluris esse balbos (2), quam disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed, si me expediero, ut in ista loca (3) venire possim, non committam, ut te sero a me certiorem factum putes. Vale. *An. U. C.* 707.

---

(1) *Caesarianorum.*

(2) *Jocatur in ambiguo Balbi nomine. Balbi enim dicuntur, qui linguae vitio parum expedite loquutur.* Manutius.

(3) *Neapolim.*

22. *Lib. 10. Epist. 13.*

ARGUMENTUM

De S. C. pro dignitate Planci facto scribit, eumque hortatur, ut Antonianum bellum conficiat.

Cicero Planco

Ut primum potestas data est augendae dignitatis tuae, nihil praetermisi in te ornando, quod positum esset aut in praemio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso Senatus consulto poteris cognoscere. Ita enim est perscriptum, ut a me de scripto dicta sententia est, quam Senatus frequens sequutus est summo studio, magnoque consensu. Ego quamquam ex tuis literis, quas mihi misisti, perspexeram, te magis judicio bonorum, quam insignibus gloriae delectari, tamen considerandum existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi a rep. deberetur. Tu (1) contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus non Ajacem, nec Achillem, sed Ulyssem appellavit (2) πτολιπορθον. *An. U. C.* 710.

---

23. *Lib. 10. Epist. 19.*

ARGUMENTUM

Gratiarum actionem sibi gratam fuisse, et literis ejus Senatum delectatum significat: et ut reliquias belli conficiat, hortatur.

Cicero Planco

Quamquam gratiarum actionem a te non desiderabam, quum te re ipsa, atque animo scirem esse gra-

(1) *Bellum a consulibus et Octavio magna jam ex parte profligatum, ipse, penitus oppresso Antonio, conficies.* Manutius.
(2) *Vastatorem urbis.*

tissimum; tamen (fatendum est) fuit ea mihi perjucunda. Sic enim vidi, quasi ea, quae oculis cernuntur, me a te amari. Dices quid antea ? Semper equidem: sed numquam illustrius. Literae tuae mirabiliter gratae sunt Senatui, cum rebus ipsis quae erant gravissimae et maximae, fortissimi animi, summique consilii: tum etiam gravitate sententiarum atque verborum. Sed, mi Plance, incumbe, ut belli extrema perficias. In hoc erit summa et gratia, et gloria. Cupio omnia reipublicae causa: sed mehercule in ea conservanda jam defatigatus non multo plus patriae faveo, quam tuae gloriae: cujus maximam facultatem tibi Dii immortales, ut spero, dedere: quam complectere, obsecro. Qui enim Antonium oppresserit is hoc bellum teterrimum, periculosissimumque confecerit. Vale. *Anno U. C.* 710.

---

24. *Lib.* 10. *Epist.* 20.

ARGUMENTUM

Petit, ut de Lepidi fide significet, utrum rempublicam sequatur, an Antonium: hortaturque ut reliquias belli opprimat.

Cicero Planco

Ita erant omnia, quae istinc afferebantur, incerta, ut, quid ad te scriberem, non occurreret. Modo enim quae vellemus de Lepido, modo contra nunciabantur. De te tamen fama constans, nec decipi posse, nec vinci: quorum alterius fortuna partem habet quandam; alterum proprium est prudentiae tuae. Sed accepi literas a collega tuo datas Idib. Majis, in quibus erat, te ad se scripsisse, a Lepido non recipi Antonium.

Quod erit certius, si tu ad nos idem scripseris. Sed minus audes fortasse, propter inanem laetitiam literarum superiorum. Verum ut errare id (*), mi Plance, potuisti (quis enim id effugerit ? sic decipi te non potuisse quis non videt ? Nunc vero etiam jam erroris causa sublata est. Culpa enim illa *bis ad eundem*, vulgari reprehensa proverbio est. Sin, ut scripsisti ad collegam, ita se res habet, omni cura liberati sumus; nec tamen erimus prius, quam ita esse tu nos feceris certiores. Mea quidem, ut ad te saepius scripsi, haec sententia est. Qui reliquias hujus belli oppresserit, eum totius belli confectorem fore : quem te et opto esse, et confido futurum. Studia mea erga te quibus certe nulla esse majora potuerunt, tibi tam grata esse, quam ego putavi fore, minime miror, vehementerque laetor. Quae quidem tu, si recte istic erit, majora, et graviora cognosces. IV. Cal. Junias. *Anno U. C.* 710.

---

25. *Lib.* 13. *Epist.* 14.

A R G U M E N T U M

Petit ut exactionem ejus pecuniae quam L. Straboni P. Cornelius debet, suo studio, et diligentia curet.

M. T. C. Bruto S. P. D.

Lucio Titio Strabone, equite Rom. in primis honesto, et ornato, familiarissime utor. Omnia mihi cum eo intercedunt jura summae necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet P. Cornelius. Ea res a Volcatio, qui Romae jus dicit, rejecta in Galliam est.

(*) *Si cui* errare id *pro* errare in eo, *videtur durius, non esse dissimile sciat* peccare multa *pro* in multis ; *et hujus generis alia.* Manutius.

Peto a te hoc diligentius quam si mea res esset, quo est honestius de amicorum pecunia laborare, quam de sua, ut negotium conficiendum cures; ipse suscipias, transigas, operamque des, quoad tibi aequum, et rectum videbitur, ut quam commodissima conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causa missus est negotium conficiat, ad nummosque perveniat. Id et mihi gratissimum erit, et tu ipse. L. Titium cognosces amicitia tua dignissimum. Quod ut tibi curae sit, ut omnia solent esse, quae me velle scis, te, vehementer etiam atque etiam rogo. Vale. *An. U. C.* 708.

---

26. *Lib. 13. Epist. 21.*

ARGUMENTUM

M. Aemilii rem familiarem, et in primis libertum Hammonium commendat.

M. T. C. Servio Sulpicio S. P. D.

Marcus Aemilius Avianus ab ineunte adolescentia me observavit, semperque dilexit, vir cum bonus, tum perhumanus, et in omni genere officii diligendus. Quem si arbitrarer esse Sicyone, et nisi audirem ibi eum etiam nunc, ubi ego reliqui, Cibyrae commorari, nihil esset necesse, plura me ad te de eo scribere. Perficeret enim ipse profecto suis moribus, suaque humanitate, ut sine cujusquam commendatione diligeretur abs te non minus, quam et a me, et a ceteris suis familiaribus. Sed cum illum abesse putem, commendo tibi majorem in modum domum ejus, quae est Sycione, remque familiarem, maxime Cajum Avianum Hammonium libertum ejus: quem quidem tibi etiam suo nomine commendo. Nam cum propterea mihi est probatus, quod est in patronum suum officio, et fide sin-

gulari; tum etiam in me ipsum officia contulit, mihique molestissimis temporibus ita fideliter, benevoleque praesto fuit, ut si a me manumissus esset. Itaque peto a te, ut eum Hammonium, et in patroni ejus negotio sic tueare, ut ejus procuratorem, quem tibi commendo, et ipsum suo nomine diligas, habeasque in numero tuorum. Hominem pudentem, et officiosum cognosces, et dignum, et dignum, qui a te diligatur. Vale. *An. U. C.* 706.

---

27. *Lib. 13. Epist. 22.*

ARGUMENTUM

T. Manlium suo, Varronisque nomine commendat.

Cicero Servio S.

Titum Manlium, qui negotiatur Thespiis, vehementer diligo. Nam et semper me coluit, diligentissimeque observavit, et a studiis nostris non abhorret. Accedit eo, quod Varro Murena magnopere ejus causa vult omnia; qui ita existimavit, etsi suis literis, quibus tibi Manlium commendabat, valde confideret, tamen mea commendatione aliquid accessionis fore. Me quidem cum Manlii familiaris, tum Varronis studium commovit, ut ad te quam accuratissime scriberem. Gratissimum igitur mihi feceris, si huic commendationi meae tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimum: idest, si T. Manlium quam maxime, quibuscumque rebus honeste, ac pro tua dignitate poteris, juveris atque ornaveris. Ex ipsius praeterea gratissimis, et humanissimis moribus confirmo tibi, te eum, quem soles fructum a bonorum virorum officiis expectare, esse capturum. Vale. *An. U. C.* 707.

28. *Lib.* 13. *Epist.* 63.

ARGUMENTUM

M. Laenium diligentissime commendat.

M. T. C. P. Silio Propraet. S. P. D.

Non putavit fieri posse, ut mihi verba deessent: sed tamen in M. Laenio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis, sed tamen ut plane perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est quanti faciamus et ego, et frater meus, qui mihi carissimus est, M. Laenium. Id fit cum plurimis ejus officiis, tum summa probitate, et singulari modestia. Eum ego a me invitissimus dimisi, cum propter familiaritatem, et consuetudinis suavitatem; tum quod consilio ejus fideli, ac bono libenter utebar. Sed vereor, ne jam mihi superesse verba putes, quae dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea supra scripserim, debere commendare: a teque vehementer etiam, atque etiam peto, ut quod habet in tua provincia negotii expedias: quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum, liberalissimumque cognosces. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quamprimum ad me remittas. Id mihi, fratrique meo gratissimum feceris. Vale. *An. U. C.* 702.

— —

29. *Lib.* 13. *Epist.* 67.

ARGUMENTUM

Commendat Andronem Laodicensem.

Ex provincia mea Ciliciensi, cui scis, τρεις διοικησεις (*) Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiarius usus,

(*) *Tres jurisdictiones. Eae fuere Laodicea, Cibyra, Apamea.* Manut.

quam Androne, Artemonis filio, Laodicensi: eumque habui in ea civitate cum hospitem, tum vehementer, ad meae vitae rationem, et consuetudinem accommodatum. Quem quidem multo etiam pluris, posteaquam decessi, facere coepi, quod multis rebus expertus sum gratum hominem, meique memorem. Itaque eum Romae libentissime vidi. Non enim te fugit, qui plurimis in ista provincia benigne fecisti, quam multi grati reperiantur. Haec propterea scripsi, ut me non sine causa laborare intelligeres, et ut ipse eum dignum hospitio tuo judicares. Feceris igitur mihi gratissimum, si ei declararis, quanti me facias; idest, si receperis eum in fidem tuam, et quibuscumque rebus honeste, ac sine molestia tua poteris, adjuveris. Hoc mihi vehementer erit gratum; idque ut facias, te etiam atque etiam rogo. Vale. *An. U. C.* 707.

---

30. *Lib.* 13. *Epist.* 68.

ARGUMENTUM

Laetatur felici navigationis cursu; ut de proviciae statu scribat, petit: officia sua promittit.

M. T. C. P. Servilio Isaurico Proc. Collegae. S. D.

Gratae mihi vehementer tuae literae fuerunt, ex quibus cognovi cursus navigationum tuarum. Significabas enim memoriam tuam nostrae necessitudinis qua mihi nihil poterat esse jucundius. Quod reliquum est, multo etiam erit gratius, si ad me de rep., idest de statu provinciae, de institutis tuis familiariter scribes. Quae quanquam ex multis pro tua claritate audiam, tamen libentissime ex tuis literis cognoscam. Ego ad te de reipublicae summa quid sentiam, non saepe scri-

bam, propter periculum ejusmodi literarum. Quid agatur autem, scribam saepius. Sperare tamen videor, Caesari (*) collegae nostro fore curae, et esse, ut habeamus aliquam rempublicam, cujus consiliis magni referebat te interesse. Sed, si tibi utilius est, id est, gloriosius Asiae praeesse, et istam partem reipublicae male affectam tueri, mihi quoque idem, quod tibi et laudi tuae profuturum est, optatius debet esse. Ego, quae ad tuam dignitatem pertinere arbitrabor, summo studio, diligentiaque curabo; in primisque tuebor omni observantia clarissimum virum, patrem tuum; quod et pro vetustate necessitudinis, et pro beneficiis vestris, et pro dignitate ipsius facere debeo. Vale. *An. U. C.* 707.

---

31. *Lib.* 13. *Epist.* 69.

ARGUMENTUM

Cajum Curtium, ut in fidem recipiatur, commendat.

M. T. C. P. Servilio Collegae S. D.

Cajus Curtius Mithres est ille quidem, ut scis libertus Postumi familiarissimi mei, sed me colit, et observat aeque atque illum ipsum patronum suum. Apud eum ego sic Ephesi fui, quotiescumque fui, tamquam domi meae; multaque acciderunt in quibus et benevolentiam ejus erga me experirer, et fidem. Itaque si quid aut mihi, aut meorum cuipiam in Asia opus est, ad hunc scribere consuevi; hujus cum opera et fide, tum domo, et re uti, tanquam mea. Haec ad te eo pluribus scripsi, ut intelligeres, me non vul-

(*) *In auguratu. Quamquam enim Pontifex maximus fuit, tamen etiam Augur.* Cel.

gariter, nec ambitiose, sed ut pro homine intimo, ac mihi pernecessario, scribere. Peto igitur a te ut in ea controversia, quam habet de fundo cum quodam Colphonio, et in ceteris rebus, quantum fides tua patietur, quantumque tuo commodo poteris, tantum ei honoris mei causa commodes; etsi, ut ejus modestiam cognovi, gravis tibi nulla in re erit. Si et mea commendatione, et sua probitate assequutus erit, ut de se bene existimes, omnia se adeptum arbitrabitur. Ut igitur eum recipias in fidem tuam, habeasque in numero tuorum, te vehementer etiam atque etiam rogo. Ego quae te velle, quaeque ad te pertinere arbitrabor, omnia studiose, diligenterque curabo. Vale. *An. U. C.* 707.

---

32. *Lib.* 14. *Epist.* 7.

ARGUMENTUM

Sollicitudinem deposuisse significat cum causa illius. Ut forti animo sit, et valetudinem curet, hortatur.

M. T. C. Terentiae suae S. P. D.

Omnes molestias, et sollicitudines, quibus et te miserrimam habui (id quod mihi molestissimum est) et Tulliolam, quae nobis nostra vita dulcior est, deposui et ejeci. Quid causae eadem fuerit, postridie intellexi, quam a vobis discessi. Χολὴν ἄκρατον (*) noctu ejeci. Statim ita sum levatus, ut mihi deus aliquis medicinam fecisse videatur. Cui quidem tu deo, quemadmodum soles, pie et caste satisfacias, id est Apollini et Aesculapio. Navem spero nos valde bonam habere;

(*) *Bilem puram, ex qua oriebantur molestiae, et sollicitudines.* Manut.

in eam simul atque conscendi, haec scripsi. Deinde conscribam ad nostros familiares multas epistolas, quibus te, et Tulliolam nostram diligentissime commendabo. Cohortarer vos, quo animo fortiore essetis, nisi vos fortiores cognossem, quam quemquam virum. Et tamen ejusmodi spero negotia esse, ut et vos istic commodissime sperem esse, et me aliquando cum similibus nostri rempublicam defensurum. Tu primum valetudinem tuam velim cures; deinde, tibi si videbitur, villis iis utere, quae longissime aberunt a militibus. Fundo Arpinati bene poteris uti cum familia urbana si annona carior fuerit. Cicero bellissimus (*) tibi salutem plurimam dicit. Etiam atque etiam vale. D. III. Idus Junii. *An. U. C.* 704.

---

33. *Lib. 14. Epist. 14.*

ARGUMENTUM

Cum Caesar, initio belli civilis Rubiconem transisset, et Pompejus fugisset cum senatu ex urbe, monet suas, ut cum amicis consultent, utrum Caesaris adventum expectent in urbe, an ante discedant.

Tullius Terentiae, et Pater Tulliolae, duabus animis suis: et Cicero Matri optimae, suavissimae Sorori S. P. D.

Si vos valetis, nos valemus. Vestrum jam consilium est, non solum meum, quid sit vobis faciendum. Si ille Romam modeste venturus est, recte in praesentia domi esse potestis: sin homo amens diripiendam urbem daturus est, vereor ut Dolabella ipse satis vobis prodesse

(*) *Cicero filius.* Manut.

possit. Etiam illud metuo, ne jam intercludamini, ut cum velitis exire, non liceat. Reliquum est, quod ipsae optime considerabitis, vestri similes feminae sint ne Romae. Si enim non sunt, videndum est, ut honeste vos esse possitis. Quomodo quidem nunc se res habet, modo ut haec nobis loca tenere liceat, bellissime vel mecum, vel in nostris praediis esse peteritis. Etiam illud verendum est, ne brevi tempore fames in urbe sit. His de rebus velim cum Pomponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, consideretis. Ad summam, animo forti sitis. Labienus rem meliorem fecit; adjuvat etiam Piso, quod ab urbe discedit, et sceleris condemnat generum suum. Vos, meae carissimae animae, quam saepissime ad me scribite, et vos quid agatis, et quid istic agatur. Quintus pater et filius, et Rufus vobis salutem dicunt. Valete. VIII. Cal. Quintil. Minturnis. (*) *An. U. C.* 704.

---

34. *Lib.* 14. *Epist.* 18.

IDEM ARGUMENTUM

Tullius Terentiae suae et Pater suaviss. filiae Tulliolae, Cicero Matri, et Sorori S. P. D.

Considerandum vobis etiam atque etiam, animae meae, diligenter puto, quid faciatis. Romae ne sitis, an mecum in aliquo tuto loco. Id non solum meum consilium est, sed etiam vestrum. Mihi veniunt in mentem haec: Romae vos esse tuto posse per Dolabellam, eamque rem posse nobis adjumento esse, si qua vis, aut si quae rapinae fieri coeperint. Sed rursus

(*) *Oppidum Auruncorum, paulum supra Liris fluvii ostia in Latio, cujus tantum rudera supersunt.* Graev.

illud me movet, quod video omnes bonos abesse Roma, et eos mulieres suas secum habere. Haec autem regio, in qua ego sum nostrorum est cum oppidorum, tum etiam praediorum: ut et multum esse mecum, et, cum abieritis, commode etiam in nostris esse possitis. Mihi plane non satis constat adhuc, utrum sit melius. Vos videte quid aliae faciant isto loco (1) feminae: et ne cum velitis, exire non liceat. Id velim diligenter etiam atque etiam vobiscum, et cum amicis consideretis. Domus ut propugnacula et praesidium habeat, Philotimo dicetis. Et velim tabellarios instituatis certos, ut quotidie aliquas a vobis literas accipiam. Maxime autem date operam ut valeatis, si non vultis valere, VIII. Cal. Quint. (2) Formiis. *Eodem Anno.*

---

35. *Lib. 15. Epist. 10.*

ARGUMENTUM

Commendat studiose suam existimationem Consuli C. Marcello in supplicatione decernenda.

M. T. C. Imp. C. Marcello C. F. Cos. design. S. P. D.

Quando id accidit, quod mihi maxime fuit optatum, ut omnium Marcellorum, Marcellinorum etiam, (mirificus enim generis ac nominis vestri fuit erga me semper animus) quando ergo ita accidit, ut omnium vestrum studio tuus consulatus satisfacere posset, in quem meae res gestae, lausque, et honor earum potissimum incideret, peto a te id, quod facillimum factu est, non aspernante (ut confido) Senatu, ut quam honorificen-

(1) *Isto loco i. e. ista dignitate.*

(2) *Molo di Gaeta.*

tissimum Senatusconsultum, literis meis recitatis, faciendum cures. Si mihi tecum minus esset, quam est cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, a quibus intelligis me praecipue diligi. Patris tui beneficia in me sunt amplissima: neque enim saluti meae, neque honori amicior quisquam dici potest. Frater tuus quanti me faciat, semperque fecerit, esse hominem qui ignoret arbitror neminem. Domus tua denique tota me semper omnibus summis officiis prosequuta est. Neque vero tu in me diligendo cuiquam concessisti tuorum. Quare a te peto majorem in modum, ut me per te quam ornatissimum velis esse: meamque in supplicatione decernenda, et in ceteris rebus existimationem satis tibi esse commendatam putes. Vale. *An. U. C.* 703.

---

36. *Lib.* 16. *Epist.* 1.

ARGUMENTUM

Suum desiderium Tironi, quem Patris aegrotum reliquerat, cum ex provincia domum iret, significat.

Tullius, et Cicero meus, et frater, et fratris filius Tironi S. P. D.

Paulo facilius putavi posse me ferre desiderium tui, sed plane non fero: et quanquam magni ad honorem nostrum interest, quamprimum ad urbem me venire, tamen peccasse mihi videor, quia a te discesserim. Sed quia tua voluntas ea videbatur esse, tu prorsus, nisi confirmato corpore, nolles navigare, approbavi tuum consilium; neque nunc muto, si tu in eadem es sententia. Sin posteaquam cibum cepisti, videris tibi, me posse consequi, tuum consilium est. Marionem ad te eo misi, ut aut tecum ad me quamprimum veniret, aut si tu morarere, statim ad me rediret. Tu autem

hoc tibi persuade, si commodo valetudinis tuae fieri posset, nihil me malle, quam te esse mecum; si autem intelliges opus esse, te Patris, convalescendi causa, paullum commorari, nihil me malle, quam te valere. Si statim navigas, nos Leucade consequere: sin te confirmare vis, et comites et tempestates et navem idoneam ut habeas, diligenter videbis. Unum illud, mi Tiro, videto (si me amas) ne te Marionis adventus et hae literae moveant. Quod valetudini tuae maxime conducet si feceris, maxime obtemperaris voluntati meae. Haec pro tuo ingenio considera. Nos ita te desideramus, ut amemus: amor ut valentem, videamus hortatur: desiderium, ut quamprimum. Illud igitur potius. Cura ergo potissimum, ut valeas. De tuis innumerabilibus in me officiis erit hoc gratissimum. III. Non. Nov. *An. U. C.* 703.

---

37. *Lib. 1. Epist. 10.*

ARGUMENTUM

Inter jocos significat Valerio, se ejus nomine P. Lentulo gratias egisse, eumque, ut domum redeat, hortatur.

M. T. C. S. D. L. Valerio Jurisconsulto.

Cur enim tibi hoc non gratificer, nescio: praesertim cum his temporibus audacia pro sapientia liceat uti. Lentulo nostro egi per literas tuo nomine gratias diligenter. Sed tu velim desinas jam nostris literis uti, et nos aliquando revisas: et ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare. Quamquam qui istinc veniunt, partim te superbum esse dicunt, quod nihil respondeas: partim contumeliosum,

quod male respondeas. Sed jam cupio tecum coram jocari. Quare fac, ut quamprimum venias, neque in Apuliam tuam accedas, ut possimus, salvum venisse, gaudere. Nam illo si veneris, tamquam Ulysses, cognosces tuorum neminem. Vale. *An. U. C.* 699.

LIBER QUARTUS

1. *Lib. 2. Epist. 1.*

ARGUMENTUM

Accusatus a Curione negligentiae literarum, ex secusat, eique quod absens summam laudem consequutus sit, gratulatur, hortaturque, ut, quam concitasset, expectationi sui respondeat; et ipsum, cujus consiliis ad hanc dignitatem pervenerit, jam prope senescentem amore suo oblectet.

M. T. C. C. Curioni S. D.

Quamquam me nomine negligentiae suspectum tibi esse doleo, tamen non tam mihi molestum fuit accuseri abs te officium meum, quam jucundum requiri: praesertim cum in quo accusabar, culpa vacarem: in quo autem desiderare te significabas meas literas, prae te ferres perspectum mihi quidem, sed tamen dulcem et optatum amorem tuum. Equidem neminem praetermisi, quem quidem ad te perventurum putarem, cui literas non dederim. Etenim quis est tam in scribendo impiger, quam ego? A te vero bis, terve ad summum, et eas perbreves accepi. Quare, si iniquus es in me judex, condemnabo eodem ego te crimine: sin me id facere voles, te mihi aequum praebere debebis. Sed de literis hactenus. Non enim vereor, ne non scribendo te expleam; praesertim si in eo genere studium meum non aspernabere. Ego te abfuisse tamdiu a nobis et doleo, quod carui fructu jucundissimae consuetudinis tuae; et laetor, quod absens omnia cum

maxima dignitate es consequutus; quodque in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna respondit. Breve est, quod me tibi praecipere meus incredibilis in te amor cogit: tanta est expectatio vel animi, vel ingenii tui, ut ego te obsecrare obtestarique non dubitem, sic ad nos conformatus revertare, ut quam expectationem tui concitasti, hanc sustinere ac tueri possis. Et quoniam meam tuorum erga me meritorum memoriam nulla unquam delebit oblivio, te rogo ut memineris, quantaecumque tibi accessiones fient et fortunae et dignitatis, te non potuisse consequi, nisi meis puer olim fidelissimis, atque amantissimis consiliis paruisses. Quare hoc animo in nos esse debebis, ut aetas nostra jam ingravescens in amore atque in adolescentia tua conquiescat. Vale. *An. U. C.* 700.

---

2. *Lib.* 6. *Epist.* 22.

ARGUMENTUM

Cn. Domitium L. F. qui post pugnam in Thessalia ab armis recesserat, serius tamen quam Cicero, spe veniae impetrandae, venerat in Italiam, orat, ut cum reip. jam satisfecerit, incolumitati suae consulat, et amicorum desiderium, quos belli casus eripuerat, aequo, saltem forti animo ferat.

Cicero Domitio.

Non ea res me deterruit, quo minus posteaquam in Italiam venisti, literas ad te mitterem, quod tu ad me nullas miseras: sed quia nec quid tibi pollicerer ipse egens rebus omnibus, nec quid suaderem, cum mihimetipsi consilium deesset, nec quid consolationis afferrem in tantis malis, reperiebam; haec quamquam

nihilo meliora sunt, nunc etiam atque etiam multo desperatiora; tamen inanes esse meas literas, quam nullas malui. Ego, si te intelligerem plus conatum esse suscipere reip. causa muneris, quam quantum praestare potuisses, tamen, quibuscumque rebus possem, ad eam conditionem te vivendi, quae daretur, quaeque esset, hortarer. Sed quum consilii tui bene fortiterque suscepti, eum tibi finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostrarum contentionum esse voluisset; oro obtestorque te pro vetere nostra conjunctione, ac necessitudine, proque summa mea in te benevolentia, et tua in me pari; te ut nobis, parenti, conjugi, tuisque omnibus, quibus es fuistique semper carissimus, salvum conserves; incolumitati tuae tuorumque qui ex te pendent, consulas: quae didicisti, quaeque ab adolescentia pulcherrime a sapientissimis viris tradita, memoria et scientia comprehendisti, his hoc tempore utare: quos conjunctos summa benevolentia, plurimisque officiis amisisti, eorum desiderium si non aequo animo, at forti feras. Ego quid possim nescio, vel potius me parum posse sentio: illud tamen tibi polliceor, me, quaecumque saluti dignitatique tuae conducere arbitrabor, tanto studio esse facturum, quanto semper tu et studio et officio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatem ad matrem tuam optimam feminam, tuique amantissimam, detuli. Si quid ad me scripseris, ita faciam, ut te velle intellexero. Sin autem tu minus scripseris, ego tamen omnia, quae tibi utilia esse arbitrabor, summo studio, diligentiaque curabo. Vale. *An. U. C.* 707.

3. *Lib. 13. Epist. 27.*

ARGUMENTUM

Gratias agit, quod Avianum commendatione sua liberaliter tractasset, eumque commendat iterum.

Cicero Servio S.

Licet eodem exemplo saepius tibi hujus generis literas mittam, cum gratias agam, quod meas commendationes tam diligenter observes (quod feci in aliis et faciam, ut video, saepius); sed tamen non parcam operae, et ut vos soletis in formulis, sic ego in epistolis de eadem re alio modo. C. Avianus igitur Hammonius incredibiles mihi gratias per literas egit, et suo et Aemilii Aviani patroni sui nomine; nec liberalius, nec honorificentius potuisse tractari, nec se praesentem, nec rem familiarem absentis patroni sui. Id mihi cum jucundum est eorum causa, quos tibi ego summa necessitudine, et summa conjunctione adductus commendaveram, quod M. Aemilius unus est ex meis familiarissimis atque intimis, maxime necessarius homo, et magnis meis beneficiis devictus, et prope omnium, qui mihi aliquid debere videntur, gratissimus: tum multo jucundius, te esse in me tali voluntate, ut plus prosis amicis meis, quam ego praesens fortasse prodessem: credo, quod magis ego dubitarem, quid illorum causa facerem, quam tu, quid mea. Sed hoc non dubito, quin existimes mihi esse gratum. Illud te rogo, ut illos quoque gratos homines esse putes; quod ita esse tibi promitto, atque confirmo. Quare velim, quidquid habent negotii, des operam, quod commodo tuo fiat, ut, te obtinente Achajam, conficiant. Ego cum

tuo Servio (1) jucundissime, conjunctissimeque vivo: magnamque cum ex ingenio ejus, singularique studio, tum ex virtute et probitate voluptatem capio. Vale. *An. U. C.* 707.

---

4. *Lib.* 13. *Epist.* 66.

ARGUMENTUM

Caecinam in colligendis Asiaticae negotiationis reliquiis commendat.

M. T. C. P. Servilio Propr. S. D.

Aulum Caecinam, maxime proprium clientem familiae vestrae, non commendarem tibi, cum scirem, qua fide in tuos, qua clementia in calamitosos soleres esse; nisi me et patris ejus, quo sum familiarissime usus, memoria, et hujus fortuna ita moveret, ut hominis omnibus mecum studiis officiisque conjunctissimi, movere debebat. A te hoc omni contentione peto, sic ut majore cura, majore animi labore petere non possim, ut ad ea, quae tua sponte sine cujusquam commendatione faceres in hominem tantum et talem, calamitosum, aliquem afferant cumulum meae literae, quod studiosius eum, quibuscumque rebus possis, juves. Quod si Romae fuissem, etiam salutem A. Gaecinae essemus (ut opinio mea fert) per te consequuti. De qua tamen magnam spem habemus, freti clementia collegae tui (2). Nunc, cum tuam justitiam sequutus, tutissimum sibi portum provinciam istam esse duxit, etiam atque etiam te rogo atque oro, ut eum et in

(1) *Servio filio tuo.*

(2) *Caesaris, qui secundum consulatum cum Servilio gesit,* Manut.

reliquiis veteris negotiationis colligendis juves, et ceteris rebus tegas, atque tueare. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale. *An. U. C.* 707.

---

5. *Lib. 14. Epist. 2.*

ARGUMENTUM

Brevitatem literarum excusat; Pisonis generi officia laudat; dolet Terentiae vicem: rogat, ne suam dotem projiciat, et ut valetudini suae consulat.

Tullius Terentiae suae, Tulliolae, et Ciceroni suis S. D.

Noli putare, me ad quemquam longiores épistolas scribere, nisi si quis ad me plura scripsit, cui puto rescribi oportere. Nec enim habeo quod scribam; nec hoc tempore quidquam difficilius facio. Ad te vero, et ad nostram Tulliolam non queo sine plurimis lacrimis scribere. Vos enim video esse miserrimas, quas ego beatissimas semper esse volui; idque praestare debui; et, nisi tam timidi fuissemus, praestitissem. Pisonem nostrum merito ejus amo plurimum. Eum, ut potui, per literas cohortatus sum, gratiasque egi, ut debui. In novis tribunis plebis intelligo spem te habere. Id erit firmum, si Pompeji voluntas erit. Sed Crassum tamen metuo. A te quidem omnia fieri fortissime et amantissime video, nec miror: sed moereo casum ejusmodi, ut tantis tuis miseriis meae subleventur. Nam ad me. P. Valerius homo officiosus scripsit, id quod ego maximo cum fletu legi, quemadmodum a Vesta ad tabulam Valeriam ducta esses. Heu mea lux, meum desiderium, unde omnes opem petere solebant! Tenunc, mea Terentia, sic vexari, sic jacere in lacrimis et sor-

dibus ! Idque fieri mea culpa, qui ceteros servavi ut nos periremus ! Quod de domo scribis, hoc est de area; ego vero tum denique mihi videbor restitutus, si illa nobis erit restituta. Verum haec non sunt in nostra manu. Illud doleo, quae impensa facienda est, in ejus partem te miseram et despoliatam venire. Quod si conficitur negotium, omnia consequemur. Sin eadem nos fortuna premet, etiamne reliquias tuas (*) misera projicies ? Obsecro te, mea vita, quod ad sumptum attinet, sine, alios qui possunt, si modo volunt, sustinere; et valetudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies noctesque versaris. Omnes labores te excipere video. Timeo ut sustineas. Sed video in te esse omnia. Quare, ut id quod speras et quod agis consequamur, servi valetudini. Ego ad quos scribam nescio, nisi ad eos qui ad me vos aliquid scribitis. Longius, quoniam ita vobis placent, non discedam: sed velim, quam saepissime literas mittatis, praesertim si quid est firmius quod speremus. Valete mea desideria, valete. A. d. III. Non. Octobr. Thessalonica. *An. U. C.* 695.

---

6. *Lib. 7. Epist. 5.*

ARGUMENTUM

C. Trebatium Testam, jurisconsultum, familiarem suum, Caesari Galliarum proconsuli diligentissime commendat.

Cicero Caesari Imper. S. D.

Vide, quam mihi persuaserim, te me esse alterum non modo in iis rebus, quae ad me ipsum, sed etiam in iis quae ad meos pertinent. C. Trebatium cogita-

(*) *Quae tibi facultates reliquae sunt, omissis meis.* Manutius.

ram, quocumque exirem, mecum ducere, ut eum meis omnibus studiis, et beneficiis quam ornatissimum domum reducerem. Sed postea quam et Pompeji commoratio diuturnior erat, quam putaram, et mea quaedam tibi non ignota dubitatio, aut impedire profectionem meam videbatur, aut certe tardare, vide quid mihi sumpserim. Coepi velle, ea Trebatium expectare a te, quae sperasset a me. Neque mehercule minus ei prolixe de tua voluntate promisi, quam eram solitus de mea polliceri. Casus vero mirificus quidam intervenit, quasi vel testis opinionis meae, vel sponsor humanitatis tuae. Nam cum de hoc ipso Trebatio cum Balbo nostro loquerer accuratius domi meae, literae mihi dantur a te quibus in extremis scriptum erat, *M. FURIUM* (*) *quem mihi commendas, vel regem Galliae faciam, vel hunc Leptae delega. Si vis tu, ad me alium mitte, quem ornem.* Sustulimus manus et ego, et Balbus: tanta fuit opportunitas, ut illud nescio quod non fortuitum, sed divinum videretur. Mitto igitur ad te Trebatium, atque ita mitto, ut initio mea sponte, post autem invitatu tuo mittendum duxerim. Hunc, mi Caesar, sic velim omni tua comitate complectare, ut omnia, quae per me possis adduci, ut in meos conferri velis, in unum hunc conferas: de quo tibi homine haec spondeo, non illo vetere verbo meo, quod cum ad te Milone scripsissem, jure lusisti, sed more Romano quomodo homines non inepti loquuntur; probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem. Accedit etiam, quod familiam ducit, in jure civili singularis memoria, summa scientia. Huic

(*) Victor. *M. Orfium.*

ego neque tribunatum, neque praefecturam, neque ullius beneficii certum nomen peto: neque impedio, quo minus, si tibi ita placuerit, etiam hisce eum ornes gloriosis insignibus. Totum denique hominem tibi ita trado de manu (ut ajunt) in manum tuam istam et victoria, et fide praestantem. Sumus enim putidiusculi, quam per te vix licet: verum, ut video, licebit. Cura ut valeas; et me, ut amas, ama. *An. U. C.* 699.

---

7. *Lib.* 9. *Epist.* 11.

ARGUMENTUM

Tulliolae mortem Dolabellae significat: suos obtrectatores a Dolabella refutari vult, ab eodemque se amari.

Cicero Dolabellae.

Vel meo ipsius interitu mallem literas meas desiderares, quam eo casu, quo sum gravissime afflictus: quem ferrem certe moderatius, si te haberem. Nam et oratio tua prudens, et amor erga me singularis multum levaret. Sed cum brevi tempore, ut opinio nostra est, te sum visurus, ita me affectum offendes, ut multum a te possim juvari: non quo ita sim fractus, ut aut hominem me esse oblitus sim, aut fortunae succumbendum putem; sed tamen hilaritas illa nostra et suavitas, quae te praeter ceteros delectabat, erepta mihi omnis est. Firmitatem tamen, et constantiam si modo fuit aliquando in nobis, eamdem cognosces, quam reliquisti. Quod scribis, proelia te mea causa sustinere, non tam id laboro, ut si quid mihi obtrectent, a te refutentur, quam intelligi cupio, quod certe intel-

ligitur, me a te amari. Quod ut facias, te etiam atque etiam rogo, ignoscasque brevitati literarum mearum: nam et celeriter una futuros nos arbitror, et nondum satis confirmatus sum ad scribendum. *An. U. C.* 708.

8. *Lib.* 10. *Epist.* 1.

ARGUMENTUM

Invehitur in Antonii immoderatam potentiam et Plancum Transalpinae Galliae praesidem hortatur, ut in remp. incumbat: et tandem de Furnio benigne suscepto gratias agit.

Cicero Planco.

Et abfui proficiscens in Graeciam; et postea quam de medio cursu Reipublicae sum voce revocatus, numquam per M. Antonium quietus fui; cujus tanta est, non insolentia (nam id quidem vulgare vitium est) sed immanitas, non modo ut vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cujusquam. Itaque mihi maximae curae est, non de mea quidem vita, cui satisfeci vel aetate, vel (si quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: sed patria sollicitat, in primisque, mi Plance, expectatio consulatus tui; quae ita longa est, ut optandum sit, ut possimus ad id tempus reipublicae spiritum ducere. Quae potest enim spes esse in ea repub., in qua hominis impotentissimi, atque intemperantissimi armis oppressa sunt omnia? Et in qua nec senatus, nec populus vim habet ullam? Nec leges ullae sunt, nec judicia, nec omnino simulacrum aliquod, aut vestigium civitatis? Sed cum acta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat quod singulis de rebus scriberem. Illud autem erat amoris mei, quem a tua pueritia su-

sceptum non servavi solum, sed etiam auxi, monere te atque hortari, ut in rempub. omni cogitatione, curaque incumberes. Quae si ad tuum tempus perducitur, facilis gubernatio est. Ut perducatur autem magnae cum diligentiae est, tum etiam fortunae. Sed et te aliquanto ante (ut spero) habebimus, et praeterquam quod reipublicae consulere debemus, tamen tuae dignitati ita favemus, ut omne nostrum consilium, studium, officium, operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam conferamus. Ita facillime et reipublicae, quae mihi carissima est, et amicitiae nostrae, quam sanctissime nobis colendam puto, me intellige satisfacturum. Furnium nostrum tanti a te fieri, quantum ipsius et humanitas et dignitas postulat, nec miror, et gaudeo; teque hoc existimare volo, quidquid in eum judicii, officiique contuleris, id ita me accipere, ut in me ipsum te putem contulisse. Vale. *An. U. C.* 709.

---

9. *Lib.* 13. *Epist.* 26.

ARGUMENTUM

Mescinii Rufi Achaica negotia commendat.

Cicero Servio S.

Lucius Mescinius ea mecum necessitudine conjunctus est, quod mihi quaestor fuit. Sed hanc causam, quam ego, ut a majoribus accepi, semper gravem duxi, fecit virtute, et humanitate sua justiorem. Itaque eo sic utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. Is quamquam confidere videbatur, te sua causa, quae honeste posses, libenter esse facturum; magnum esse tamen speravit apud te meas quoque literas pondus habituras. Id cum ipse ita judicabat, tum pro familiari consue-

tudine saepe ex me audierat, quam suavis esset inter nos et quanta conjunctio. Peto igitur a te, tanto scilicet studio quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi necessario, et tam familiari, ut ejus negotia, quae sunt in Achaja, ex eo quod heres est M. Mindio, fratri suo, qui Eli (*) negotiatus est, explices et expedias cum jure et potestate quam habes, tum etiam auctoritate et consilio tuo. Sic enim praescripsimus iis, quibus ea negotia mandavimus, ut omnibus in rebus, quae in aliam controversiam vocarentur te arbitro, et quod commodo tuo fieri posset, te disceptatore uterentur. Id ut honoris mei causa suscipias vehementer te etiam atque etiam rogo. Illud praeterea, si non alienum tua dignitate putabis esse, feceris mihi pergratum; si qui difficiliores erunt, ut rem sine controversia confici nolint, si eos, quando cum senatore res est, Romam rejeceris. Quod quo minore dubitatione facere possis, literas ad te a M. Lepido consule, non quae te aliquid juberent (neque enim id tuae dignitatis esse arbitramur) sed quodammodo quasi commendatitias sumpsimus. Scriberem, quam id beneficium bene apud Mescinium positurus esses, nisi et te scire confiderem, et mihi peterem. Sic enim velim existimes, non minus me de illius re laborare, quam ipsum de sua. Sed cum illum studeo quam facillime ad suum pervenire; tum illud laboro, ut non minimum hac mea commendatione se consequutum arbitretur. Vale. *An. U. C.* 707.

(*) *Ita legit Victorius Elis autem est urbs Peloponnesi. Nunc* Belvedere.

10. *Lib. 13. Epist. 77.*

ARGUMENTUM

Officio suo in supplicatione decernenda narrato, commendat M. Bolanum; utque Dionysium servum fugitivum restitui curet, amanter rogat.

M. T. C. P. Sulpicio Imp. S. D.

Cum his temporibus non sane in senatum ventitarem, tamen, ut tuas literas legi, non existimavi me, salvo jure nostrae veteris amicitiae, multorumque inter nos officiorum, facere posse ut honori tuo deessem. Itaque adfui, supplicationemque tibi libenter decrevi, nec reliquo tempore ullo aut rei, aut existimationi, aut dignitati tuae deero. Atque ut hoc tui necessarii sciant, hoc me animo erga te esse, velim facias eos per literas certiores, ut, si quid sibi opus sit, ne dubitent mihi jure suo denuntiare. M. Bolanum, virum bonum et fortem et omnibus rebus ornatum, meumque veterem amicum tibi magnopere commendo. Pergratum mihi feceris, si curaris, ut is intelligat, hanc commendationem sibi magno adjumento fuisse; ipsumque virum optimum, gratissimumque cognosces. Promitto tibi, te ex ejus amicitia magnam voluptatem esse capturum. Praeterea a te peto majorem in modum, pro nostra amicitia, et pro tuo perpetuo in me studio, ut in hac re etiam elaborares. Dionisius servus meus, qui meam bibliothecam multorum nummorum tractavit, cum multos libros subripuisset, nec se impune laturum putaret, aufugit. Is est in provincia tua. Eum et M. Bolanus familiaris meus, et multi alii Naronae (*) vide-

(*) *Narona urbs est in Dalmatia.*

runt. Sed, quum se a me manumissum esse diceret, crediderunt. Hunc si tu mihi restituendum curaris, non possum dicere, quam mihi gratum futurum sit. Res ipsa parva, sed animi mei dolor magnus est. Ubi sit, et quid fieri possit Bolanus te docebit. Ego si hominem per te recuperavero, summo me a te beneficio affectum arbitrabor. Vale. *An. U. C.* 708.

---

11. *Lib. 14. Epist. 3.*

ARGUMENTUM

Sua culpa factum dolet, ut in tantas miserias inciderint. Dein ad capita epistolae uxoris respondet ita, ut nimium prae se dolorem ferat eique poene succumbat.

Tullius Terentiae, et Tulliolae, et Cicer. suis S. D.

Accepi ab Aristocrito tres epistolas, quas ego lacrimis prope delevi. Conficior enim moerore, mea Terentia: nec meae me miseriae magis excruciant, quam tuae vestraeque. Ego autem hoc miserior sum, quam tu quae es miserrima, quod ipsa calamitas communis est utriusque nostrum, sed culpa mea propria est. Meum fuit officium, vel legatione vitare periculum, vel diligentia et copiis resistere, vel cadere fortiter. Hoc miserius, turpius, indignius nobis nihil fuit. Quare cum dolore conficior, tum etiam pudore. Pudet enim me uxori meae optimae, suavissimis liberis virtutem et diligentiam non praestitisse. Nam mihi ante oculos dies noctesque versatur squalor vester, et moeror et infirmitas valetudinis tuae: spes autem salutis perte-

nuis ostenditur. Inimici sunt multi: invidi pene omnes. Ejicere nos magnum fuit, excludere facile est. Sed tamen, quamdiu vos eritis in spe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Ut tuto sim, quod labores, id mihi nunc facillimum est, quem etiam inimici volunt vivere in his tantis miseriis. Ego tamen faciam quae praecipis. Amicis, quibus voluisti, egi gratias, et eas literas Dexippo dedi; meque de eorum officio scripsi a te certiorem esse factum. Pisonem nostrum mirifico esse studio in nos et officio, et ego perspicio, et omnes praedicant. Dii faxint, ut tali genero mihi praesenti tecum simul, et cum liberis nostris frui liceat. Nunc spes reliqua est in novis Trib. plebis, et in primis quidem diebus. Nam si inveteravit, actum est. Ea re ad te statim Aristrocritum misi, ut ad me continuo initia rerum, et rationem totius negotii posses scribere: etsi Dexippo quoque ita imperavi, statim ut recurreret; et ad fratrem misi, ut crebro tabellarios mitteret. Nam ego eo nomine sum Dyrrachii hoc tempore, ut quam celerrime quid agatur audiam; et sum tuto. Civitas enim haec semper a me defensa est. Cum inimici nostri venire dicentur: tum in Epirum ibo. Quod scribis te, si velim, ad me venturam: ego vero, cum sciam magnam partem istius oneris abs te sustineri, te istic esse volo. Si perficitis quod agitis, me ad vos venire oportet; sin autem . . . . . Sed nihil est opus reliqua scribere. Ex primis aut ad summum secundis literis constituere poterimus, quid nobis faciendum sit. Tu modo ad me velim omnia diligentissime perscribas, etsi magis jam rem, quam literas debeo expectare. Cura, ut valeas, et ita tibi persuadeas, mihi te carius nihil esse, nec umquam fuisse. Vale, mea

Terentia, quam ego videre videor; itaque debilitor lacrimis. Vale. Prid. Cal. Decembr. Dyrrachii. *An. U. C.* 695.

---

12. *Lib.* 15. *Epist.* 20.

ARGUMENTUM

Librum, quem de Oratore inscripsit, mittit: Sabinorum probitatem laudat, crebriores literas postulat.

M. T. C. Trebonio P. S. D.

Oratorem meum (sic enim inscripsi) Sabino tuo commendavi. Natio me hominis impulit, ut ei recte putarem, nisi forte candidatorum licentia hic quoque usus, hoc subito cognomen arripuit. Etsi modestus ejus vultus, sermoque constans, habere quiddam a Curibus videbatur. Sed de Sabino satis. Tu, mi Treboni, quando ad amorem meum aliquantulum olim discendens addidisti. quo tolerabilius feram igniculum desiderii tui, crebris nos literis appellato: atque ita, si idem fiet a nobis. Quamquam duae causae sunt, cur tu frequentior in isto officio esse debeas, quam nos: primum, quod olim solebant, qui Romae erant, ad provinciales amicos de republica scribere, nunc tu nobis scribas oportet: res enim publica istic est. Deinde, quod nos aliis officiis tibi absenti satisfacere possumus: tu nobis, nisi literis, non video qua re alia satisfacere possis. Sed cetera scribes ad nos postea. Nunc haec primo cupio cognoscere, iter tuum cujusmodi sit; ubi Brutum nostrum videris; quamdiu simul fueris: deinde, cum processeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio, ut existimare possimus, quo

statu simus. Ego tantum me scire putabo, quantum ex tuis literis habebo cognitum. Cura ut valeas, meque ames amore illo singulari. *An. U. C.* 709.

13. *Lib. 16. Epist. 9.*

ARGUMENTUM

Navigationis descriptio, et ad curandam valetudinem plenior cohortatio.

Tullius, et Cicero S. D. Tironi suo.

Nos a te, ut scis, discessimus a. d. IV. Nonas Novemb. Leucadem venimus a. d. VIII. Idus Novemb. A. d. VII. Actium. Ibi tempestatem ad VI. Idus morati sumus. Inde a. d. V. Idus Corcyram bellissime navigavimus. Corcyrae fuimus usque ad XVI. Cal. Decemb. tempestatibus retenti A. d. XV. Cal. Decemb. in portum Corcyraeorum ad Cassiopen stadia CXX. processimus. Ibi retenti ventis sumus usque ad IX. Calendas. Interea qui cupide profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die coenati solvimus. Inde austro lenissimo, caelo sereno, nocte illa et die postero in Italiam ad Hydruntem (*) ludibundi pervenimu; eodemque vento postride (id erat a. d. VII. Calend. Dec.) hora IV. Brundusium venimus, eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quae te facit plurimi. A. d. V. Cal. Decembr. servus Cn. Plancii Brundusii tandem aliquando mihi a te expectatissimas literas reddidit, datas Idibus Novemb. quae me molestia valde levarunt, utinam omnino liberassent. Sed tamen Asclapo medicus plane confirmat, propediem

(*) *Hydrus, seu Hydruntum, Calabriae oppidum, hodie* Otranto.

te valentem fore. Nunc quid ego te horter, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum ? Tuam prudentiam, temperantiam , amorem erga me novi: scio te omnia facturum, ut nobiscum quamprimum sis; sed tamen ita velim , ut ne quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitasses , ne in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi, quam valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut medico honos haberetur , et tibi daret quod opus esset: me; cui jussisset, curaturum. Equum, et mulum Brundusii tibi reliqui. Romae vereor ne ex Cal. Jan. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modice. Reliquum est, ut te hoc rogem et a te petam, ne temere naviges. Solent nautae festinare quaestus sui causa. Cautus sis, mi Tiro. Mare magnum et difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio ; caute is solet navigare : sin minus , cum honesto homine , cujus auctoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, teque nobis incolumem praestiteris, omnia a te habebo. Etiam atque etiam, noster Tiro, vale. Medico, Curio, Lisoni de te scripsi diligentissime. Vale, salve. *An. U. C.* 703.

---

14. *Lib.* 16. *Epist.* 11.

ARGUMENTUM

Rogat ut valetudinis unice rationem habeat. De suo ad urbem adventu: de turbato statu reipublicae, et de triumpho ac Campana praefectura significat.

Tullius et Cicero, Terentia, et Tullia, Q. Fr. et Q. Fil. Tironi S. P. D.

Etsi opportunitatem operae tuae omnibus locis desidero, tamen non tam mea, quam tua causa doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conversa vis est

morbi (sic enim scribit Curius) spero te, diligentia adhibita, etiam firmiorem fore. Modo fac, id quod humanitatis tuae est, ne quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quam commodissime convalescas. Non ignoro, quantum ex desiderio (1) labores; sed erunt omnia facilia, si valebis. Festinare te nolo ne nauseae molestiam suscipias aeger, et periculose hieme naviges. Ego ad urbem accessi pridie Nonas Januarias. Obviam mihi sic est proditum, ut nihil possit fieri ornatius. Sed incidi in ipsam flammam civilis discordiae, vel potius belli: cui cum cuperem mederi, et ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum, nam ex utraque parte sunt, qui pugnare cupiant, impedimento mihi fuerunt. Omnino et ipse Caesar, amicus noster; minaces ad senatum, et acerbas literas miserat: et erat adhuc impudens, qui exercitum et provinciam invito senatu teneret, et Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster, et Q Cassius, nulla vi expulsi, ad Caesarem cum Curione profecti erant. Posteaquam senatus consulibus, praetoribus, trib. plebis, et nobis, qui proconsules sumus, negotia dederat, ut curaremus, ne quid resp. detrimenti caperet, numquam majore in periculo civitas fuit: numquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem. Omnino ex hac quoque parte diligentissime comparatur (2). Id fit auctoritate, et studio Pompeji nostri, qui Caesarem sero coepit timere. Nobis inter has turbas senatus tamen frequens flagitavit triumphum: sed Lentulus consul, quo majus suum beneficium faceret, simul atque expedisset, quae

(1) *Subaudi* Meì.
(2) Al. *Bellum comparatur.*

essent necessaria de republica, dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupide; eoque est nostra pluris auctoritas. Italiae regiones descriptae sunt, quam quisque partem tueretur. Nos Capuam sumpsimus. Haec te scire volui. Tu etiam atque etiam cura ut valeas, literasque ad me mittas, quotiescumque habebis cui des. Etiam atque etiam vale. Dat. Prid. Id. Januar. *Anno U. C.* 704.

---

15. *Lib. 6. Epist. 14.*

ARGUMENTUM

Quae cum Caesare egerit de Ligarii restitutione, et quam spem salutis habeat, declarat; et ad laetitiam exhortatur.

Cicero Ligario.

Me scito omnem laborem, omnem operam, curam, studium in tua salute consumere. Nam cum te semper maxime dilexi, tum fratrum tuorum, quos aeque atque te summa benevolentia sum complexus, singularis pietas, amorque fraternus nullum me patitur officii erga te, studiique munus aut tempus praetermittere. Sed quae faciam, fecerimque pro te, ex illorum te literis, quam ex meis, malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, et exploratum habeam de salute tua, id tibi a me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis, periculosisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum: et, si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cum ad

d. V. Cal. intercalares priores, (*) rogatum fratrum tuorum venissem mane ad Caesarem, atque omnem adeundi, et conveniendi illius indignitatem et molestiam pertulissem: cum fratres et propinqui tui jacerent ad pedes, et ego essem loquutus quae causa, quae tuum tempus postulabat: non solum ex oratione Caesaris, quae sane mollis et liberalis fuit, sed etiam ex oculis et vultu, ex multis praeterea signis; quae facilius perspicere potui, quam scribere, hanc in opinionem discessi; ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno, fortique sis; et, si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora laete feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, ut difficillimis; neque Caesari solum, sed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissime supplicabo. Vale. *An. U. C.* 707.

---

16. *Lib. 6. Epist. 21.*

ARGUMENTUM

Toranium consolatur ex suo exemplo, qui, cum antea idem quod ille sentiret, nihilque proficeret etiam rectis consiliis, moderate nunc ferat quae acciderant: ostendens, quantum levamen sit, recte vereque sensisse; monetque ut nihil de rebus, praeterquam quod commune est, timeat.

Cicero Toranio S.

Etsi, cum haec ad te scribebam, aut appropinquare exitus hujus calamitosissimi belli, aut jam aliquid ac-

(*) *Additis anno civili a C. J. Caesare duobus mensibus, ut ejus perversam rationem emendaret: primi quidem mensis calendae dictae sunt* intercalares, *alterius* posteriores.

tum, et confectum videbatur; tamen quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuisse assensorem, et me tibi: solosque nos vidisse, quantum esset in eo bello mali, in quo, spe pacis exclusa, ipsa victoria futura esset acerbissima, quae aut interitum allatura esset, si victus esses; aut si vicisses, servitutem. Itaque ego, quem tum fortes illi viri et sapientes, Domitii et Lentuli, timidum esse dicebant (et eram plane; timebam enim, ne evenirent ea, quae acciderunt); idem nunc nihil timeo, et ad omnem eventum paratus sum. Cum aliquid videbatur caveri posse, tum id negligi dolebam. Nunc vero, eversis omnibus rebus, cum consilio profici nihil possit, una ratio videtur, quidquid evenerit ferre moderate: praesertim cum omnium rerum mors sit extremum, et mihi sim conscius, me, quoad licuerit, dignitati reipub. consuluisse, et hac amissa, salutem retinere voluisse. Haec scripsi, non ut de me ipse dicerem, sed ut tu, qui conjunctissima fuisti mecum et sententia et voluntate, eadem cogitares. Magna enim consolatio est, cum recordare, (*) etiam si secus acciderit, te tamen recte vereque sensisse. Atque utinam liceat aliquando aliquo reip. statu nos frui, interque nos conferre sollicitudines nostras, quas pertulimus cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quae facta sunt. De tuis rebus nihil esse quod timeas, praeter universae reip. interitum, tibi confirmo. De te autem sic velim judices, quantum ego possim, me tibi, saluti tuae, liberisque tuis summo cum studio praesto semper futurum. Vale. *An. U. C.* 707.

(*) Lamb. *recordere.*

17. *Lib. 10. Epist. 5.*

ARGUMENTUM

Plancum ad suscipiendam, tuendamque rempublicam stimulis gloriae instigat.

Cicero Planco S.

Binas a te accepi literas eodem exemplo, quod ipsum argumento mihi fuit diligentiae tuae. Intellexi enim te laborare, ut ad me tuae expectatissimae literae perferrentur. Ex quibus cepi fructum duplicem, mihique in comparatione difficilem ad judicandum, amorem ne erga me tuum, an animum in rempublicam pluris aestimandum putarem. Est omnino patriae caritas, meo quidem judicio, maxima: sed amor, voluntatisque conjunctio plus certe habet suavitatis. Itaque commemoratio tua paternae necessitudinis, benevolentiaeque ejus, quam erga me a pueritia contulisses, ceterarumque rerum, quae ad eam sententiam pertinebant, incredibilem mihi laetitiam attulerunt. Rursus declaratio animi tui, quem haberes de republica, quemque habiturus esses, mihi erat jucundissima: eoque major erat haec laetitia, quod ad illa superiora accedebat. Itaque te non hortor solum, mi Plance, sed plane etiam oro, quod feci iis literis, quibus tu humanissime respondisti, ut tota mente, omnique animo impetu in rempublicam incumbas. Nihil est, quod tibi majori fructui, gloriaeque esse possit: nec quidquam ex omnibus rebus humanis est praeclarius et praestantius, quam de republica bene mereri. Adhuc enim patitur tua summa humanitas et sapientia, me, quod sentiam, libere dicere. Fortuna suffragante videris res

maximas consequutus: quod quamquam sine virtute non potuisses, tamen ex maxima parte, ea quae es adeptus, fortunae temporibusque tribuuntur. His temporibus difficillimis reipublicae quidquid subveneris, id erit totum et proprium tuum. Incredibile est omnium civium, latronibus exceptis, odium in Antonium. Magna spes in te, et in tuo exercitu magna expectatio. Cujus, per Deos, gratiae gloriaeque cave tempus amittas. Sic moneo, ut filium; sic faveo, ut mihi; sic hortor, ut et pro patria, et amicissimum. Vale. *An. U. C.* 710.

---

18. *Lib.* 10. *Epist.* 10.

ARGUMENTUM

Laudat Planci praeclaram voluntatem studiumque juvandae Reipublicae; ideoque praemia sperare ab senatu jubet, in qua re suam operam pollicetur hortaturque, ut egregie pergat in tuenda republica.

Cicero Planco.

Etsi satis ex Furnio nostro cognoveram, quae tua voluntas, quod consilium de republica esset; tamen, tuis literis lectis, liquidius de toto sensu tuo judicavi. Quamobrem, quamquam in uno praelio omnis fortuna reipublicae disceptat (quod quidem, cum haec legeres, jam decretum arbitrabar fore): tamen ipsa fama, quae de tua voluntate percrebuit, magnam es laudem consequutus. Itaque si consulem Romae habuissemus, declaratum esset ab senatu cum tuis magnis honoribus, quam gratus esset conatus et apparatus tuus. Cujus rei non modo non praeteriit tempus, sed ne maturum quidem etiamnum, meo quidem judicio, fuit Is enim denique honos mihi videri solet, qui non propter spem

futuri beneficii, sed propter magna merita claris viris defertur, et datur. Quare, sit modo aliqua resp., in qua honos elucere possit, omnibus, mihi crede, amplissimis honoribus abundabis. Is autem, qui vere appellari potest honos non invitamentum ad tempus, sed perpetuae virtutis est praemium. Quamobrem, mi Plance, incumbe toto pectore ad laudem, subveni patriae, opitulare collegae, omnium gentium consensum et incredibilem conspirationem adjuva. Me tuorum consiliorum adjutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amicissimum, fidelissimumque cognosces. Ad eas enim causas, quibus inter nos amore sumus, officiis, vetustate conjuncti, patriae caritas accessit, eaque effecit, ut tuam viam anteferrem meae. II. Cal April. *An. U. C.* 710.

---

19. *Lib.* 10. *Epist.* 16.

ARGUMENTUM

Gratissimas senatui fuisse Planci literas, factumque S. C. significat: eique auctor est, ut in rebus tam subitis senatus consilium ne exspectet, sed ipse a sese consilium capiat.

Cicero Planco.

Nihil post hominum memoriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidem ipso opportunius accidere vidi, quam tuas, Plance, literas. Redditae sun enim frequenti senatu, Cornuto, cum is frigidas sane et inconstantes recitasset literas Lepidi. Sub eas statim recitate sunt tuae, non sine magnis quidem clamoribus. Cum enim rebus ipsis essent, et studiis beneficiisque in rempublicam gratissimae, tum erant gravissimis

verbis, et sententiis perscriptae. Flagitare senatus Cornutum, ut referret statim de tuis literis. Ille se considerare velle. Cum ei magnum convicium fieret cuncto a senatu, quinque tribuni plebis retulerunt. Servilius rogatus rem distulit. Ego eam sententiam dixi, cui sunt assensi ad unum. Ea quae fuerit, ex S. C. cognosces. Tu, quamquam consilio non eges, vel abundas potius; tamen hoc animo esse debes, ut nihil huc rejicias: neve in rebus tam subitis, tamque angustis a senatu consilium petendum putes. Ipse tibi sis senatus. Quocumque te ratio reipublicae ducet, sequere. Cures, ut ante factum aliquid a te egregium audiamus, quam futurum putarimus. Illud tibi promitto, quid quid erit a te factum, id senatum non modo ut fideliter, sed etiam ut sapienter factum, comprobaturum. *An. U. C.* 710.

---

20. *Lib.* 14. *Epist.* 1.

ARGUMENTUM

Epistola ab exsule scripta, *querula: deinde de spe restitutionis, ut cumque exigua: de familia, de pestilentia, Planci officiis, Pisonis humanitate, et aliis agit.*

Tullius Terentiae suae, Tulliolae suae, Ciceroni suo S. D.

Et literis multorum, et sermone omnium perfertur ad me, incredibilem tuam virtutem et fortitudinem esse, teque nec animi, nec corporis laboribus defatigari. Me miserum! Te ista virtute, fide, probitate, humanitate, in tantas aerumnas propter me incidisse! Tulliolamque nostram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus! Nam quid

ego de Cicerone dicam ? Qui cum primum sapere coepit, acerbissimos dolores, miseriasque percepit. Quae si ut tu scribis, fato facta putarem, ferrem paullo facilius; sed omnia sunt mea culpa commissa, qui ab his me amari putabam qui invidebant; eos non sequebar, qui petebant. Quod si nostris consiliis usi essemus, neque apud nos tantum valuisset sermo aut stultorum amicorum aut improborum , beatissimi viveremus. Nunc, quando sperare nos amici jubent, dabo operam, ne mea valetudo tuo labori desit. Res quanta sit intelligo : quantoque fuerit facilius manere domi, quam redire. Sed tamen, si omnes tribunos plebis habemus, si Lentulum tam studiosum , quam videtur , si vero etiam Pompejum et Caesarem, non est desperandum. De familia, quomodo placuisse amicis scribis, faciemus. De loco nunc quidem jam abiit pestilentia, sed quamdiu fuit , me non attigit. Plancius homo officiossissimus, me cupit esse secum, et adhuc retinet. Ego volebam loco magis deserto esse in Epiro, quo neque Hispo (*) veniret nec milites : sed adhuc Plancius me retinet. Sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat. Quem ego diem si videro, et si in vestrum complexum venero, ac si et vos, et meipsum recuperaro, satis magnum mihi fructum videbor percepisse et vestrae pietatis, et meae. Pisonis humanitas, virtus, amor in omnes nos tantus est , ut nihil supra possit. Utinam ea res ei voluptati sit: gloriae quidem video fore. De Q. fratre nihil ego te accusavi , sed vos, cum praesertim tam pauci sitis , volui esse quam conjunctissimos. Quibus me voluisti agere gratias , egi, et me a te certiorem

(*) Al. *ipse.*

factum esse scripsi. Quod ad me, mea Terentia, scribis, te vicum vendituram: quid, obsecro te, (me miserum!) quid futurum? Et si nos premet eadem fortuna, quid puero misero fiet? Non queo reliqua scribere, (tanta vis lacrimarum est) ne in te eumdem fletum adducam. Tantum scribo: si erunt in officio amici, pecunia non deerit: si non erunt, tu efficere tua pecunia non poteris. Per fortunas miseras nostras, vide ne puerum perditum perdamus; cui si aliquid erit, ne egeat, mediocri virtute opus est et mediocri fortuna, ut cetera consequatur. Fac valeas, et ad me tabellarios mittas, ut sciam quid agatur, et vos quid agatis. Mihi omnino jam brevis expectatio est. Tulliolae et Ciceroni salutem dic. Valete. Dat. ante d. VI. Cal. Decembres Dyrrachii. Dyrrachium veni, quod et libera civitas est, et in me officiosa, et proxima Italiae. Sed si me offendet loci celebritas, alio me conferam, et ad te scribam. Vale. *An. U. C.* 695.

---

21. *Lib. 14. Epist. 4.*

ARGUMENTUM

Respondet ad varia capita literarum Terentiae non solum dolenter, sed etiam molliore, quam virum decebat, animo.

Tullius Terentiae, et Tulliolae, et Ciceroni suis S. P. D.

Ego minus saepe ad vos do literas quam possum, propterea quod cum omnia mihi tempora sunt misera, tum vero cum aut scribo ad vos, aut vestras lego, conficior lacrimis, sic ut ferre non possim. Quod utinam minus vitae cupidi fuissemus; certe nihil, aut non

multum in vita mali vidissemus. Quod si nos ad aliquam alicujus commodi aliquando recuperandi spem fortuna reservavit, minus est erratum a nobis. Sin haec mala fixa sunt, ego vero te quamprimum, mea vita, cupio videre, et in tuo complexu emori; quando neque Dii, quo tu castissime coluisti, neque homines, quibus ego servivi, nobis gratiam retulerunt. Nos Brundusii apud M. Laenium Flaccum dies XIII. fuimus, virum optimum: qui periculum fortunarum et capitis sui pro mea salute neglexit: neque legis improbissimae poena deductus est, quominus hospitii et amicitiae jus officiumque praestaret. Huic utinam aliquando gratiam referre possimus; habebimus quidem semper. Brundusio profecti sumus a. d. V. Calend. Majas. Per Macedoniam Cyzicum petebamus. O me perditum! O afflictum! Quid nunc rogem te ut venias, mulierem aegram, et corpore et animo confectam? Non rogem? Sine te igitur sim? Opinor, sic agam. Si est, spes nostri reditus, eam confirmes, et rem adjuves. Sin, ut ego metuo, transactum est, quoque modo potes, ad me fac venias. Unum hoc scito; si te habebo, non mihi videbor plane periisse. Sed quid de Tulliola mea fiet? Jam id vos videte, mihi deest consilium. Sed certe quoquo modo se res habebit, illius misellae et matrimonio, et famae serviendum est. Quid Cicero meus, quid âget? Iste vero sit in sinu semper et complexu meo. Non queo jam plura scribere: impedit moeror. Tu quid egeris, nescio; utrum aliquid teneas, an quod metuo, plane sis spoliata. Pisonem, ut scribis, spero fore semper nostrum. De familia liberata nihil est, quod te moveat. Primum tuis ita promissum est, te facturam esse, ut quisque esset meritus; est autem

in officio adhuc Orpheus: praeterea magnopere nemo. Ceterorum servorum ea causa est, ut, si res a nobis abesset, liberti nostri essent, si obtinere potuissent; sin ad nos pertinerent, servirent, praeterquam oppido pauci. Sed haec minora sunt. Tu quod me hortaris, ut animo sim magno, et spem habeam recuperandae salutis: id velim sit ejusmodi, ut recte sperare possimus. Nunc miser quando tuas jam literas accipiam? Quis ad me perferet? Quas ego expectassem Brundusii, si esset licitum per nautas, qui tempestatem praetermittere noluerunt. Quod reliquum est; sustenta te, mea Terentia, ut potes. Honestissime viximus, floruimus. Non vitium nostrum, sed virtus nostra nos afflixit. Peccatum est nullum, nisi quod non una animam cum ornamentis amisimus. Sed, si hoc fuit liberis nostris gratius, non vivere, cetera, quamquam ferenda non sunt, feramus. Atque ego, qui te confirmo, ipse me non possum. Clodium Philetaeum, quod valetudine oculorum impediatur, hominem fidelem, remisi. Sallustius officio vincit omnes. Pescennius est perbenevolus nobis, quem semper spero tui fore observantem. Sicca dixerat, se mecum fore: sed Brundusio discessit. Cura, quoad potes, ut valeas: et sic existimes, me vehementius tua miseria, quam me commoveri. Mea Terentia, fidelissima atque optima uxor, et mea carissima Tulliola, et spes reliqua nostra Cicero, valete. Pridie Cal. Majas. Brundusio. *An. U. C.* 695.

---

22. *Lib. 2. Epist. 6.*

ARGUMENTUM

Curioni ex Asia adventanti Milonis causam, consulatum petentis, diligentissime commendat, ut gratia, qua plurimum polleat, petitionem ejus adjuvet: quo ipso non tam Milonem sibi, quam Ciceronem, devincturus sit.

M. T. Cic. C. Curioni S. P. D.

Nondum erat auditum, te ad Italiam adventare, cum Sextum Villium, Milonis mei familiarem, cum his ad te literis misi. Sed tamen cum appropinquare tuus adventus putaretur, et te jam ex Asia Romam versus profectum esse constaret, magnitudo rei fecit, ut non vereremur, ne nimis cito mitteremus, cum has ad te quamprimum perferri literas magnopere vellemus. Ego, si mea in te essent officia solum, Curio, tanta, quanta magis a te ipso praedicari, quam a me ponderari solent; verecundius a te, si qua magna res mihi petenda esset, contenderem. Grave est enim homini pudenti, petere aliquid magnum ab eo, de quo se bene meritum putet: ne id, quod petat, exigere magis, quam rogare et in mercedis potius, quam beneficii loco numerare videatur. Sed quia tua in me vel nota omnibus, vel ipsa novitate meorum temporum clarissima, et maxima beneficia extiterunt: estque animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere: non dubitavi id a te per literas petere, quod mihi omnium esset maximum, maximeque necessarium. Neque enim sum veritus, ne sustinere tua in me innumerabilia beneficia non possem: cum praesertim confiderem, nullam

esse gratiam tantam, quam non vel capere animus meus in accipiendo, vel in remunerando cumulandoque illustrare posset. Ego omnia mea studia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis consulatus fixi, et locavi: statuique in eo me non officii solum fructum, sed etiam pietatis laudem debere quaerere. Neque vero cuiquam salutem, ac fortunas suas tantae curae fuisse umquam puto, quantae mihi sit honos ejus, in quo omnia mea posita esse decrevi. Huic te unum tanto adjumento esse, si volueris, posse intelligo, ut nihil sit praeterea nobis requirendum. Habemus haec omnia: bonorum studium, conciliatum ex tribunatu, propter nostram (ut spero te intelligere) causam; vulgi ac multitudinis, propter magnificentiam munerum, liberalitatemque naturae: juventutis, et gratiosorum in suffragiis studia, propter ipsius excellentem in eo genere vel gratiam, vel diligentiam: nostram suffragationem si minus potentem et probatam, tamen et justam et debitam, et propterea fortasse etiam gratiosam. Dux nobis et auctor opus est; et eorum ventorum, quos proposui, moderator quidam, et quasi gubernator: qui si ex omnibus unus optandus esset, quem tecum conferre possemus, non haberemus. Quamobrem, si me memorem, si gratum, si bonum virum, vel ex hoc ipso quod tam vehementer de Milone laborem, existimare potes; si dignum denique tuis beneficiis judicas; hoc a te peto, ut subvenias huic meae sollicitudini, ut huic meae laudi, vel (ut verius dicam) prope saluti tuum studium dices. De ipso T. Annio tantum tibi polliceor, te majores animi, gravitatis, constantiae, benevolentiaeque erga te, si complecti hominem volueris, ha-

biturum esse neminem. Mihi vero tantum decoris, tantum dignitatis adiunxeris, eundem te facile agnoscam fuisse in laude mea, qui fueris in salute. Ego, ni te videre scirem, cum ad te haec scriberem, quantum officii sustinerem, quantopere mihi esset in hac petitione Milonis omni non modo contentione, sed etiam dimicatione elaborandum, plura scriberem. Nunc tibi omnem rem, atque causam, meque totum commendo, atque trado. Unum hoc sic habeto; si a te hanc rem impetravero, me pene plus tibi, quam ipsi Miloni, debiturum. Non enim mihi tam mea salus cara fuit, in qua praecipue sum ab illo adjutus, quam pietas erit in referenda gratia, jucunda. Eam autem unius tui studio me assequi posse confido. Vale. *An. U. C.* 700.

---

23. *Lib.* 2. *Epist.* 7.

ARGUMENTUM

Ex Cilicia Curioni de tribunatu pl. gratulatur, hortaturque ne cujus consilium sequatur, sed quod rectum est constanter faciat, nec patiatur sibi provinciam prorogari.

M. T. C. Procons. C. Curioni Trib.
Pleb. S. D.

Sera gratulatio reprehendi non solet, praesertim si nulla negligentia praetermissa est. Longe enim absum; audio sero. Sed tibi et gratulor, et, ut sempiternae laudi tibi sit iste tribunátus, exopto, teque hortor, ut omnia gubernes et moderere prudentia tua, ne te auferant aliorum consilia. Nemo est, qui tibi sapientius suadere possit, te ipso; numquam habere, si te audies. Non scribo hoc temere: cui scribam video;

novi animum; novi consilium tuum. Non vereor, ne quid timide, ne quid stulte facias, si ea defendes, quae ipse recta esse senties. Quod in id reipublicae tempus non incideris, sed veneris (judicio enim tuo, non casu in ipsum discrimen rerum contulisti tribunatum tuum) profecto vides quanta vis in repub. temporum sit, quanta varietas rerum, quam incerti exitus, quam debiles hominum voluntates; quid insidiarum, quid vanitatis in vita, non dubito quin cogites. Sed, amabo te, cura et cogita nihil novi, sed illud idem, quod initio scripsi: tecum loquere, te adhibe in consilium, te audi, tibi obtempera. Alteri, qui melius dare consilium possit, quam tu, non facile inveniri potest; tibi vero ipsi certe nemo melius dabit. Dii immortales! Cur ego non adsum vel spectator laudum tuarum, vel particeps, vel socius, vel minister consiliorum? Tametsi hoc minime tibi deest, sed tamen efficeret magnitudo, et vis amoris mei, consilio te ut possem juvare. Scribam ad te plura alias. Paucis enim diebus eram missurus domesticos tabellarios; ut, quoniam sane feliciter, et ex mea sententia rempublicam gessimus, unis literis totius aetatis res gestas ad senatum perscriberem. De sacerdotio tuo quantam curam adhibuerim, quamquam difficili in re atque causa, cognosces ex iis, quas Thrasoni liberto tuo dedi. Te, mi Curio, pro tua incredibili in me benevolentia, meaque item in te singulari, rogo atque oro, ne patiare quidquam mihi ad hanc provincialem molestiam temporis prorogari. Praesens tecum egi, quum te tribunum plebis isto anno fore non putarem: itemque petivi saepius per literas; sed tum quasi a senatore nobilissimo, et adolescente gratiosissimo; nunc a tribuno plebis, et a Curione tribuno: non

ut decernatur aliquid novi (quod solet esse difficilius) sed ut ne quid novi decernatur; et ut Senatusconsultum et leges defendas, eaque mihi conditio maneat, qua profectus sum. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale. *An. U. C.* 702.

---

24. *Lib.* 2. *Epist.* 9.

ARGUMENTUM

Gratulatus de aedilitate obtenta, Hirro competitore dejecto, in quem veteris Poetae verbis facete jocatur.

M. T. C. Caelio Rufo, Aedili Curuli designato S. D.

Plurimum tibi, ut debeo, gratulor, laetorque cum praesenti (1) tum etiam sperata tua dignitate serius, non negligentia mea, sed ignoratione rerum omnium. In his enim sum locis, quo et propter longinquitatem, et propter latrocinia, tardissime omnia perferuntur. Et cum gratulor, tum vero quibus verbis tibi gratias agam, non reperio: quod ita factus sis, ut dederis nobis, quemadmodum scripseras (2) ad me, quem semper ridere possemus. Itaque cum primum audivi (3), ego ille ipse factus sum (4); scis, quem dicam: egique omnes illos adolescentes, quos ille jactabat. Difficile est loqui. Te autem contemplans absentem, et quasi

(1) *Aedilitate quam adeptus es, tum etiam reliquis honoribus, qui aedilitatem consequuntur.*

(2) *Epist.* 3. *l.* 8. *cum scripsisti*, si fio, tota vita risus nobis deesse non poterit. Cor.

(3) *Te aedilem designatum.* Manut.

(4) *Suscepi personam Hirri.* Egique, i. e. *repraesentavi, cogitatione ipsa ante oculos posui.* Manut.

tecum coram loquerer; *Non aedepol, quantam egeris rem, neque quantum facinus feceris.* Quod quia praeter opinionem mihi acciderat, referebam me ad illud: *incredibile hoc factu objicitur.* Repente vero incessi *omnibus laetitiis.* In quo cum objurgarer, quod nimio gaudio pene desiperem, ita me defendebam: *Ego voluptatem animi nimiam.* Quid quaeris? Dum illum rideo, pene sum factus ille. Sed haec pluribus: multaque alia et de te et ad te, cum primum ero aliquid otii nactus. Te vero, mi Rufe, diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meae, ultorem non modo inimicorum, sed etiam invidorum meorum: ut eos partim scelerum suorum, partim etiam ineptiarum poeniteret. Vale. *An U. C.* 702.

——

25. *Lib.* 3. *Epist.* 4.

ARGUMENTUM

Expectari a se scribit L. Clodium cum mandatis. Suum studium pollicetur, cujus causas exponit.

M. T. C. Appio Pulchro S. D.

Pridie nonas Junias, cum essem Brundusii, literas tuas accepi, quibus erat scriptum, te L. Clodio mandasse, quae illum mecum loqui velles. Eum sane expectabam, ut ea, quae a te afferret, quam primum cognoscerem. Meum studium erga te et officium, tametsi multis jam rebus spero tibi esse cognitum, tamen in iis maxime declarabo, quibus plurimum significare potuero, tuam mihi existimationem et dignitatem carissimam esse. Mihi et Q. Fabius Virgilianus, et C. Flaccus L. filius, et diligentissime M. Octavius Cn. filius, demonstravit, me a te plurimi fieri: quod

egomet multis argumentis jam antea judicarem, maximeque illo libro augurali, quem ad me amantissime scriptum, suavissimum misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt. Nam cum te ipse, ex quo tempòre tu me diligere coepisti, quotidie pluris feci, tum accesserunt etiam conjunctiones necessariorum tuorum. Duos enim duarum aetatum (*) plurimi facio, Cn. Pompejum filiae tuae socerum, et M. Brutum generum tuum. Collegii quoque conjunctio, praesertim tam honorifice a te approbata, non mediocre vinculum mihi quidem attulisse videtur ad voluntates nostras copulandas. Sed et, si Clodium convenero, ex illius sermone ad te scribam plura: et ipse operam dabo, te ut quam primum videam. Quod scribis, tibi manendi causam eam fuisse, ut me convenires, id mihi, ne mentiar, gratum est. Vale. *An. U. C.* 701.

---

26. *Lib.* 3. *Epist.* 2.

ARGUMENTUM

Ciliciam provinciam sortitus, Appium ex ea decessurum rogat, ut sibi eam quam maxime aptam explicatamque tradat.

M. T. C. Procons. Appio Pulchro Imp. S. D.

Cum et contra voluntatem meam, et praeter opinionem accidisset, ut mihi cum imperio in provinciam proficisci necesse esset, in multis et variis molestiis, cogitationibusque, mei haec una consolatio occurrebat,

(*) *Senescente jam Pompejo, Bruto juvene.* Manut.

quod neque tibi amicior, quam ego sum, quisquam posset succedere, neque ego ab ullo provinciam accipere, qui mallet eam mihi quam maxime aptam explicatamque tradere. Quod si tu quoque eandem de mea voluntate erga te spem habes, ea te profecto numquam fallet. A te maximopere, pro nostra summa conjunctione, tuaque singulari humanitate etiam atque etiam quaeso et peto, ut quibuscumque rebus poteris (poteris autem plurimis) prospicias, et consulas rationibus meis. Vides ex S. C. provinciam esse habendam. Si eam (quoad ejus facere potueris) quam expeditissimam mihi tradideris, facilior erit mihi quasi decursus mei temporis. Quid eo genere efficere possis, tui consilii est: ego te, quod tibi veniet in mentem mea interesse, valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem, si aut tua humanitas longiorem orationem expectaret, aut id fieri nostra amicitia pateretur, aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadeas, si rationibus meis provisum esse intellexero, magnam te ex eo, et perpetuam voluptatem (*) esse capturum. Vale. *An. U. C.* 702.

(*) *Quum officii me tui memorem, gratumque cognosces.* Manut.

27. *Lib. 4. Epist. 2.*

ARGUMENTUM

Quaerenti Sulpicio, quid faciendum sit, respondet cum laude ejus, si recta sequenda, certam rationem esse, non item si utilia; quia Caesaris causa firmior, honestior Pompeji. Longius ergo discedendum ab urbe, in qua quae fiant, turpe sit probare, non probare periculosum. Sed quo eundum, difficilem esse deliberationem. Qua de re si colloqui velit, quam primum, rogat, adveniat.

M. T. C. Servio Sulpicio S. D.

Ad. III. Calendas Majas cum essem in Cumano, accepi tuas literas: quibus lectis, cognovi non satis prudenter fecisse Philotimum; qui cum abs te mandata haberet, ut scribis, de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, literas tuas misisset: quas intellexi breviores fuisse, quod eum perlaturum putasses. Sed tamen postquam literas tuas legi, Postumia tua (*) me convenit, et Servius noster. His placuit, ut tu in Cumanum venires: quod etiam mecum, ut ad te scriberem, egerunt. Quod meum consilium exquiris, id est tale, ut capere facilius ipse possim, quam alteri dare. Quid enim est, quod audeam suadere tibi homini summa auctoritate, summaque prudentia? Si, quid rectissimum sit, quaerimus, perspicuum est; si, quid maxime expediat, obscurum. Sin ii sumus qui profecto esse debemus, ut nihil arbitremur expedire nisi quod rectum, honestumque sit, non potest esse dubium, quid

(*) *Uxor.* Servius *erat filius Sulpicii.*

faciendum nobis sit. Quod existimas, meam causam conjunctam esse cum tua, certe similis in utroque nostrum, cum optime sentiremus, error fuit. Nam omnia utriusque consilia ad concordiam spectaverunt; qua cum ipsi Caesari nihil esset utilius, gratia quoque nos inire ab eo, defendenda pace, arbitrabamur. Quantum nos fefellerit, et quem in locum res perducta sit, vides. Neque solum ea perspicis, quae geruntur, quaeque jam gesta sunt, sed etiam qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Ergo aut probare oportet ea, quae fiunt: aut interesse, etiamsi non probes: quorum (*) altera mihi turpis, altera etiam periculosa ratio videtur. Restat, ut discedendum putem, in quo reliqua videtur esse deliberatio, quod consilium in discessu, quae loca sequamur. Omnino cum miserior res numquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficilior. Nihil enim constitui potest, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Tu, si videbitur, ita censeo facias; ut si habes jam statum, quid tibi agendum putes, in quo non sit conjunctum consilium tuum cum meo, supersedeas hoc labore itineris. Sin autem est quod mecum communicare velis, ego te expectabo. Tu, quod tuo commodo fiat, quamprimum velim venias, sicut intellexi, et Servio et Postumiae placere. Vale. *An. U. C.* 704.

(*) *Sic decem antiquis libris, cujusmodi lectio Antiquitatem redolet.* Manut.

28. *Lib. 4. Epist. 1.*

ARGUMENTUM

Sulpicio congressum petenti respondet, suamque cum illius voluntate convenire demonstrat, et desperatum reip. statum deplorat. Scripta est epistola, cum Caesar in Hispaniam regressu Pompeji legatos oppugnaret.

M. T. C. Servio Sulpicio S. D.

Cajus Trebatius, familiaris meus, ad me scripsit, te ex se quaesisse, quibus in locis essem, molesteque te ferre, quod me propter valetudinem tuam, cum ad urbem accessissem, non vidisses et hoc tempore velle te mecum si propius accessissem, de officio utriusque nostrum communicare. Utinam, Servi, salvis rebus (sic enim est dicendum) colloqui potuissemus inter nos; profecto aliquid opis occidenti reipublicae tulissemus. Cognoveram enim jam absens, te haec mala multo ante providentem, defensorem pacis, et in consulatu tuo et post consulatum fuisse. Ego autem cum consilium tuum probarem, et idem ipse sentirem, nihil proficiebam. Sero enim veneram, solus eram; rudis esse videbar in causa; incideram in hominum pugnandi cupidorum insanias. Nunc, quoniam mihi jam videmur opitulari posse reipublicae; si quid est in quo nobismetipsis consulere possimus, non ut aliquid ex pristino statu nostro retineamus, sed ut quam honestissime lugeamus; nemo est omnium, quicum potius mihi, quam tecum, communicandum putem. Nec enim clarissimorum virorum, quorum similes esse debemus, exempla, neque doctissimorum, quos semper coluisti, praecepta te fugiunt. Atque ipse antea ad te scrip-

sissem, te frustra in senatum sive potius in conventum senatorum esse venturum, ni veritus essem, ne ejus (1) animum offenderem, qui a me, ut te (2) imitarer, petebat. Cui quidem ego, cum rogaret ut adessem in senatu, eadem omnia, quae a te de pace et de Hispaniis dicta sunt, ostendi me esse dicturum. Res vides quomodo se habeant: orbem terrarum, imperiis distributis, ardere bello; urbem sine legibus, sine judicio, sine jure, sine fide relictam direptioni, et incendiis. Itaque mihi venire in mentem nihil potest, non modo quid sperem, sed vix jam quid audeam optare. Sin autem tibi homini prudentissimo videtur utile esse nos colloqui, quamquam longius etiam cogitabam ab urbe discedere, cujus jam etiam nomen invitus audio, tamen propius accedam: Trebatioque mandavi, ut si quid tu eum velles ad me mittere, ne recusaret; idque ut facias velim; aut si quem tuorum fidelium voles, ad me mittas; ne aut tibi exire ex urbe necesse sit, aut mihi accedere. Ego tibi tantum tribuo, tantum mihi fortasse arrogo, ut exploratum habeam, quidquid nos communi sententia statuerimus, id omnes homines probaturos. Vale. *An. U. C.* 704.

—

(1) *Caesaris.*

(2) *Ut irem in senatum: id enim Caesar cupiebat.* Manutius.

29. *Lib. 4. Epist. 3.*

ARGUMENTUM

Sulpicium. a Caesare Acaja post aciem Pharsalicam praefectum, consolatur, qui dolorem ex calamitate reipublicae ceperat. Scripta post Africanum bellum Caesaris, inter Hispaniense.

M. T. C. Servio Sulpicio S. D.

Vehementer te esse sollicitum , et in communibus miseriis praecipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt. Quod quamquam minime miror, et meum quodammodo agnosco; doleo tamen, te sapientia praeditum prope singulari , non tuis bonis delectari potius, quam alienis malis laborare Me quidem, etsi nemini concedo, qui majorem ex pernicie et peste reipublicae molestiam traxerit, tamen multa jam consolantur , maximeque conscientia consiliorum meorum. Multo enim ante, tamquam ex aliqua specula prospexi tempestatem futuram; neque id solum mea sponte, sed multo etiam magis monente et denuntiante te. Etsi enim abfui magnam partem consolatus tui, tamen et absens cognoscebam, quae esset tua hoc pestifero bello cavendo et praedicendo sententia : et ipse adfui primis temporibus tui consulatus, cum accuratissime monuisti senatum, collectis omnibus bellis civilibus , ut te illa timerent quae meminissent; et scirent cum superiores, nullo tali exemplo antea in republica cognito, tam crudeles fuissent, quicumqne postea rempublicam oppressisset armis , multo intolerabiliorem futurum. Nam, quod exemplo fit, id etiam jure fieri putant: et aliquid, atque adeo multa addunt, et afferunt de suo.

Quare meminisse debes, eos, qui auctoritatem et consilium tuum non sunt secuti, sua stultitia occidisse, cum tua prudentia salvi esse potuissent. Dices: Quid me ista res consolatur in tantis tenebris, et quasi parietinis (*) reipublicae ? Est omnino vix consolabilis dolor: tanta est omnium rerum amissio, et desperatio recuperandi. Sed tamen et Caesar ipse ita de te judicat, omnes cives sic existimant, quasi lumen aliquud, extinctis ceteris, elucere sanctitatem, et prudentiam, et dignitatem tuam. Haec tibi ad levandas molestias magna esse debent. Quod autem a tuis abes, ideo levius ferendum est, quod eodem tempore a multis, et magnis molestiis abes: quas ad te omnes perscriberem, nisi vererer, ne ea cognosceres absens, quae quia non vides, mihi videris meliore esse conditione, quam nos qui videmus. Hactenus existimo nostram consolationem recte adhibitam esse, quoad certior ab homine amicissimo fieres iis de rebus, quibus levari possent molestiae tuae. Reliqua sunt in te ipso, neque mihi ignota, nec minima solatia, et (ut quidem sentio) multo maxima: quae ego ipse experiens quotidie sic probo, ut ea mihi salutem afferre videantur. Te autem ab initio aetatis memoria teneo, summe omnium doctrinarum studiosum fuisse, omniaque, quae a sapientissimis ad bene vivendum tradita essent, summo studio curaque didicisse; quae quidem vel optimis rebus et usui et delectationi esse possent; his vero temporibus habemus aliud nihil, in quo acquiescamus. Nihil faciam insolenter; neque te tali vel scientia, vel natura praeditum hortabor, ut ad eas te referas artes, quibus a primis

(*) Parietinae *sunt muri semiru*

temporibus aetatis studium tuum dedisti: tantum dicam (quod te spero approbaturum) me, posteaquam illi arti, cui studueram, nihil esse loci neque in curia, neque in foro viderem, omnem meam curam, atque operam ad Philosophiam contulisse, Tuae scientiae excellenti ac singulari non multo plus, quam nostrae relictum est loci. Quare non equidem te moneo, sed mihi ita persuasi, te quoque in iisdem versari rebus, quae etiam si minus prodessent, animum tamen a sollicitudine abducerent. Servius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus, in primisque in hac, in qua ego me scripsi acquiescere, ita versatur, ut excellat. A me vero sic diligitur, ut tibi uni concedam, praeterea nemini; mihique ab eo gratia refertur: in quo ille existimat, quod facile appareat, cum me colat et observet, tibi quoque in eo se facere gratissimum. Vale. *An. U. C.* 707.

---

30. *Lib.* 15. *Epist.* 13.

ARGUMENTUM

A consule petit, ut supplicationes sibi decernat.

M. T. C. Imp. L. Paulo Cos. S. P. D.

Maxime mihi fuit optatum Romae esse tecum, multas ob causas, sed praecipue, ut et in petendo et in gerendo, consulatu, meum tibi debitum studium perspicere posses. Ac petitionis quidem tuae ratio mihi semper fuit explorata: sed tamen navare operam volebam. In consulatu vero cupio equidem te minus habere negotii; sed moleste fero, me consulem studium tuum adolescentis respexisse, te meum, cum, id aetatis sim, perspicere non posse. Sed ita fato nescio quo

contigisse arbitror, ut tibi ad me ornandum semper detur facultas, mihi ad remunerandum nihil suppetat, praeter voluntatem. Ornasti consulatum, ornasti reditum meum: incidit meum tempus rerum gerendarum in ipsum consulatum tuum. Itaque cum et tua summa amplitudo et dignitas, et meus magnus honos, magnaque existimatio postulare videatur, ut a te plurimis verbis contendam ac petam, ut quam honorificentissimum Senatusconsultum de meis rebus gestis faciendum cures, non audeo vehementer a te contendere, ne aut ipse tuae perpetuae consuetudinis erga me oblitus esse videar, aut te oblitum putem. Quare ut te velle arbitror, ita faciam: atque ab eo, quem omnes gentes sciunt de me optime meritum, breviter petam. Si alii consules essent, ad te potissimum, Paule, mitterem, ut eos, mihi quam amicissimos redderes: nunc cum tua summa potestas, summaque auctoritas, notaque omnibus nostra necessitudo sit, vehementer te rogo, ut et quam honorificentissime cures decernendum de meis rebus gestis, et quam celerrime. Dignas res esse honore et gratulatione cognosces ex iis literis, quas ad te, collegam, et senatum publice misi: omniumque mearum reliquarum rerum, maximeque existimationis meae procurationem susceptam velim habeas: in primisque tibi curae sit, quod abs te superioribus quoque literis petivi, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te Consulem videre, omniaque, quae spero, cum absens, tum etiam praesens, te Consule, assequi. Vale. *An. U. C.* 703.

31. *Lib. 5. Epist. 21.*

ARGUMENTUM

Cupidum se esse significat Mescinii videndi; eumque hortatur, ut acerbitatem temporum literarum studio, optimaeque conscientiae recordatione mitiget.

M. T. Cic. S. D. L. Mescinio.

Gratae mihi tuae literae fuerunt, ex quibus intellexi, quod etiam sine literis arbitrabar, videndi mei te summa cupiditate affectum esse. Quod ego ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam: nam tecum esse, ita mihi omnia, quae opto, contingant, ut vehementer velim. Etenim, cum esset major et virorum, et civium bonorum, et jucundorum hominum, et amantium mei copia, tamen erat nemo, quicum essem libentius, quam tecum; et pauci, quibuscum essem aeque libenter: hoc vero tempore, cum alii interierint, alii absint, alii mutati voluntate sint, unum, medius fidius, tecum diem libentius posuerim, quam hoc omne tempus cum plerisque eorum, quibuscum vivo necessario. Noli enim existimare, mihi non solitudinem jucundiorem esse, (qua tamen ipsa uti non licet) quam sermones eorum, qui frequentant domum meam, excepto uno, aut ad summum altero. Itaque utor eodem perfugio, quo tibi utendum censeo, literulis nostris, praeterea etiam conscientia consiliorum meorum. Ego enim is sum, quemadmodum tu facillime potes existimare, qui nihil unquam mea potius, quam meorum civium causa fecerim: cui nisi invidisset is, quem tu nunquam amasti (me enim amabas) et ipse beatus esset, et omnes boni. Ego sum, qui nul-

lius vim plus valere volui, quam honestum otium. Idemque cum illa ipsa arma, quae semper timueram, plus posse sensi, quam illum consensum bonorum, quem ego idem effeceram; quavis tuta conditione pacem accipere malui, quam viribus cum valentiore pugnare. Sed et haec, et multa alia coram brevi tempore licebit. Neque me tamen ulla res alia Romae tenet, nisi expectatio rerum Africanarum. Videtur mihi res in propinquum adducta dicrimen. Puto autem mea non nihil interesse; quamquam id ipsum, quid intersit, non sane intelligo; veruntamen, quidquid illinc nunciatum sit, non longe abesse velim a consiliis amicorum. Est enim res ipsa jam in eum locum adducta, ut quamquam multum intersit inter eorum causas, qui dimicant, tamen inter victorias non multum interfuturum putem. Sed plane animus, qui dubiis rebus forsitan fuerit infirmior, desperatis confirmatus est multum: quem etiam superiores tuae literae confirmarunt, quibus intellexi quam fortiter injuriam ferres; juvitque me, tibi cum summam humanitatem, tum etiam tuas literas profuisse. Verum enim scribam: teneriore mihi animo videbare, sicut omnes fere, qui vita ingenua, in beata et libera civitate viximus. Sed ut illa secunda moderate tulimus, sic hanc non solum adversam, sed etiam funditus eversam fortunam fortiter ferre debemus: ut hoc saltem maximis malis boni consequamur, ut mortem, quam etiam beati contemnere debeamus, propterea quod nullum sensum esset habitura, nunc sic affecti non modo contemnere audeamus, sed etiam optare. Tu, si me diligis, fruere isto otio; tibique persuade, praeter culpam, ac peccatum, quo semper caruisti, et carebis, mihi accidere nihil posse, quod sit horribile, aut per-

timescendum. Ego, si videbitur recte fieri posse, ad te veniam brevi: si quidem acciderit, ut mutandum consilium sit, te certiorem faciam statim. Tu ita fac cupidus mei videndi sis, ut istinc te ne moveas tam infirma valetudine, nisi ex me prius quaesieris per literas, quid te velim facere. Me velim, ut facis, diligas, valetudinique tuae, et tranquillitati animi servias. Vale. *An. U. C.* 707.

---

32. *Lib.* 9. *Epist.* 14.

ARGUMENTUM

Dolabella laudibus extollit, quia columnam in foro Caesari, quasi Deo, erectam everterat.

Cic. Dolabellae Cos. S. D.

Etsi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, satisque ex ea magnam laetitiam voluptatemque capiebam; tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quod vulgo hominum opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni, (convenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causa in haec loca veniant, praeterea ex municipiis frequentes necessarii mei) quin omnes, cum te summis laudibus ad caelum extulerint, mihi continuo maximas gratias agant. Negant enim se dubitare, quin tu meis praeceptis, et consiliis obtemperans, praestantissimum te civem, et singularem Consulem praebeas. Quibus ego quamquam verissime possum respondere, te, quae facias, tuo judicio, et tua sponte facere, nec cujusquam egere consilio: tamen neque plane assentior, ne imminuam laudem tuam si

omnis a meis consiliis profecta videatur; neque valde nego: sum enim avidior etiam, quam satis est, gloriae. Est tamen non alienum a dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni regum regi fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiundis Nestorem: mihi vero gloriosum, te juvenem Consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinae meae. L. quidem Caesar, cum ad eum aegrotum Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen, antequam me plane salutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud sororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellae vero tuo gratulor, et gratias ago: quem quidem post te Consulem, solum possumus vere Consulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil praeclarius actum umquam, nihil reipublicae salutarius. Atque haec una vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi falsam haereditatem alienae gloriae sinas cernere; meque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare. Quamquam, mi Dolabella, (haec enim jocatus sum) libentius omnes meas, si modo sunt aliquae meae, laudes ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam, cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti; tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil umquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut scis) M. Brutum propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam; tamen idibus Martiis tantum accessit ad amorem, ut mirarer, locum fuisse augendi

in eo, quod mihi jampridem cumulatum esse videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse (1). Quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati et gloriae servias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui ortantur? neminem habeo clariorem, quam te ipsum. Te imitere oportet: tecum ipse certes. Ne licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modo non invidiosa, sed etiam popularis esset, et cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuae: sed contigit magnitudine cum animi, tum etiam ingenii atque consilii. Legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius. Ita pedetentim et gradatim tum accessus a te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi (2) omnium concessum daret. Liberasti igitur et urbem periculo, et civitatem metu: neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti; sed etiam ad exemplum: quo facto intelligere debes in te positam esse rempublicam, tibique non modo tuendos, sed etiam ornandos esse illos viros, a quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura

(1) *Diligere levius est quam amare, ut ex Cicerone, et Terentio ostendit* Manut.

(2) *In eos qui columnam erexerant.* Manut.

propediem, ut spero. Tu quoniam rempublicam nosque conservas, fac ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias. *An. U. C.* 709.

---

33. *Lib.* 15. *Epist.* 21.

ARGUMENTUM

Rogat, ut sui absentis desiderium epistolis crebris et longis leniat: de Calvo oratore jam mortuo quid sentiat, exponit.

M. T. C. Trebonio S. P. D.

Et epistolam tuam legi libenter, et librum libentissime: sed tamen in ea voluptate hunc accepi dolorem, quod cum incendisses cupiditatem meam consuetudinis augendae nostrae, (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum discedis a nobis; meque tanto desiderio afficis, ut unam mihi consolationem relinquas, fore ut utriusque nostrum absentis desiderium crebris et longis epistolis leniatur. Quod ego non modo de me tibi spondere possum, sed de te etiam mihi: nullam enim apud me reliquisti dubitationem, quantum me amares. Nam ut illa omittam, quae civitate teste fecisti, quum mecum inimicitias communicasti, quum me concionibus tuis defendisti, quum quaestor in mea, atque in publica causa, consulum partes suscepisti, quum tribuno plebis quaestor non paruisti, cui tuus praesertim collega pareret; ut haec recentia, quae meminero semper, obliviscar, quae tua sollicitudo de me in armis, quae laetitia in reditu, quae cura, qui dolor, cum ad te curae, et dolores mei perferrentur? Brundusium denique te ad me venturum fuisse, nisi

subito in Hispaniam missus esses? Ut haec igitur omittam, quae mihi tanti aestimanda sunt, quanti vitam aestimo, et salutem meam; liber iste, quem mihi misisti, quantam habet declarationem amoris tui? Primum, quod tibi facetum videtur, quidquid ego dixi; quod aliis fortasse non item: deinde, quod illa sive faceta sunt, sive secus, fiunt narrante te venustissima. Quin etiam antequam ad me veniatur, risus omnis paene consumitur. Quod si in his scribendis nihil aliud, nisi, quod necesse fuit, de uno me tandiu cogitavisses, ferreus essem, si te non amarem. Cum vero ea, quae scriptura persequutus es, sine summo amore cogitare non potueris; non possum existimare, plus quemquam a se ipso, quam a te amari. Cui quidem ego amori, utinam ceteris rebus possem, amore certe respondebo: quo tamen ipso tibi confido facturum satis. Nunc ad epistolam venio, cui copiose et suaviter scriptae, nihil est quod multa respondeam. Primum enim ego illas Calvo literas misi, non plus, quam has quas nunc legis, existimans exituras: aliter enim scribimus, quod eos solos, quibus mittimus, aliter quod multos lecturos putamus. Deinde ingenium ejus melioribus extuli laudibus, quam tu id vere potuisse fieri putas. Primum, quod ita judicabam, acute movebatur. Genus quoddam sequebatur, in quo judicio lapsus, quo valebat, tamen assequebatur quod probaret. Multae erant et reconditae literae, vis non erat; ad eam igitur adhortabar. In excitando autem, et in acuendo plurimum valet, si laudes eum, quem cohortere. Habes de Calvo judicium et consilium meum: consilium, quod hortandi causa laudavi: judicium, quod de ingenio ejus valde existimavi bene. Reliquum est, ut tuam profectionem

amore prosequar, reditum spe expectem, absentem memoria colam, omne desiderium literis mittendis, accipiendisque leniam. Tu velim tua in me studia, et officia multum tecum recordere: quae cum tibi liceat, mihi nefas sit oblivisci; non modo virum bonum me existimabis, verum etiam te a me amari plurimum judicabis. Vale. *An. U. C.* 706.

FINIS.

REIMPRIMATUR

Fr. Raph. Arch. Salini O. P. S. P. A. M. Soc.

REIMPRIMATUR

Petrus Villan-Castel. Arch. Petr. Vicesg.